

קונטרס

ראש השנה

שנאמרו על ידי

כ"ק אדמו"ר שליט"א

מהאלמין

הוצאה שני'

*

ה'תשנ"ז

בלתי מוגה

הוצאת אור יחזקאל

ברוקלין, נוא יארק יע"א
שנת תשנ"ז לפ"ק

דברי תורה

ליל ראש השנה

לדוד מזמור לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה, כי הוא
על ימים יסדה ועל נהרות יכונניה וגו'. (תהלים כ"ד)

- א -

נוהגים ישראל לומר מזמור זה בליל ראש השנה.

ועיין במטה אפרים (סימן תקפ"ב סעיף ג') יש נוהגין מיד
אחר סיום התפילה לומר לדוד מזמור לה' הארץ ומלואה וגו'
והוא מסוגל שלא יחסרו מזונותיו כל השנה, וקצת נוהגין
לאומרו כל הקהל יחד, ולקמן בסעיף כ"ג כתב לאומרו
בכוונה עצומה ובנעימה, ומקורו בפרי עץ חיים ובכתבי
האריז"ל, ובעמק ברכה בשם שערי ציון.

- ב -

ואפשר לבאר הענין מדוע אומרים מזמור זה בליל ראש
השנה, ותחילה נקדים מה שכתב בספר ייטב פנים (מאמר
אבני זכרון אות מ"א) כתב טעם על מה שנוהגין לילך לנהר
בראש השנה, שהוא כדי להתעורר בתשובה ע"י מי הנהר,
וזה לשונו:

"נוהגין לילך לנהר לומר תשליך במצולות ים כל וגו', נ"ל
טעם הדבר להתעורר בתשובה על ידי מי הנהר, על דרך
שהביא מוזלה"ה בספר תפלה למשה על תהלים פירוש
הפסוק (שם קל"ז א') על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו.
וקשה מה גם. ופירש הגאון מהר"ל ז"ל דאיתא במדרש
(איכה רבה פ"ב י"ז) כי גדול כים שברך וגו' (איכה ב' י"ג) מי
שעתיד לרפאות שברו של ים הוא ירפא לך. ויובן למה
דאיתא במדרש (הובא בילקוט ראובני פרשת ויקרא) שמים
התחתונים היו בוכים על שנתרחקו משמי מרום, וניחם
אותם ה' שיקחו מהם לניסוך המים בחג, ומלח שהוא ממים

לקרבנות. ולפי זה שברן של מים שנתרחקו מאור העליון, ורפואתן ניסוך המים ומלח. וכשחרב בית המקדש ואין עבודה, חזר השבר למקומו. והיינו כי גדול כים שברך, מי שעתיד לרפאות שברו של ים הוא ירפא לך, וכיון שחזר השבר למקומו בחורבן בית המקדש חזרה הבכיה למקומה, וכיון שבאו אל המים השיגו בכיה של מים, לכך אמר גם בכינו", עד כאן דבריו של הישמח משה.

ומוסיף על זה בייטב פנים וז"ל, "וכבר אמרו שזה ענין גלי הים, כי רוצים להתנשאות לשוב למעלה למקומם, ומזה יקח האדם מוסר השכל איך ישא נפשו אל ה' לדבק בו, ואיך ירד עשר מעלות יתר אחורנית להתרחק מאור של מעלה על ידי חטאיו ופשעיו, הנה העת לשוב אל ה' בכיה ודמעה תרדנה עיניו מאין הפוגות, כמו שמים התחתונים בוכים ומתנשאים לשוב למקור עליון, קל וחומר אדם שיש בו נשמת רוח חיים חלק אלקי ממעל, מהראוי לפשפש במעשיו וישוב אל ה' וירחמהו וגו'. וז"ש (תהלים קי"ט קל"ו) פלגי מים ירדו עיני, כמו שמים נפלג ונחלק מלמעלה וירדו למטה, כמו כן ירדו עיני על לא שמרו תורתך, וזה טעם שהולכין לנהר לישא ממנו קל וחומר הנ"ל", עכ"ל הייטב פנים.

היוצא מדבריו דאפשר ללמוד מוסר השכל מהמים התחתונים שנתרחקו מהשי"ת ומכל מקום רוצים להתקרב אליו לעבדו יתברך, וזהו לימוד זכות עבורינו להתפלל על צרכים גשמיים ג"כ בימים הנוראים, דאף דהגשמיות הוא מרוחק לכאורה מהקדושה, מכל מקום אפשר לעבוד את השי"ת גם עם צרכים הגשמיים, ואדרבה, צריכים אותם לעבודת השם יתברך, וכדברי הרה"ק ר' מאיר מפרעמישלאן זי"ע על פסוק (תהלים קי"ט ק"מ) צרופה אמרתך מאוד ועבדך אהבה, מאו"ד רומז לכסף, ע"ד הכתוב ובכל מאודך, וכדי לקיים את מצות התורה צריכים כסף, כגון לקנות אתרוג נאה, תפילין נאים, ציצית נאה וכן בכל המצות, וזהו צרופה אמרתך מאו"ד, כיון שהתורה צרופה עם כסף שנקרא מאו"ד, על כן "ועבדך אהבה", "האט מאיר"ל ליב געלט", עכתדה"ק.

וכן מפרש הרבי ר' אלימלך זי"ע (בליקוטי שושנה שבסוף ספה"ק נועם אלימלך) מאמר הכתוב (תהלים קכ"ח, ב') יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך, וארז"ל (אבות) אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא, פ"י כדי שיהי' "וטוב לך לעולם הבא", צריך להיות "אשריך בעולם הזה", דכדי שיזכה האדם לשכר עולם הבא צריך לקיים המצות בעולם הזה, ולזה צריכים כסף, וזהו אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא.

ובספה"ק זאת זכרון להרבי מלובלין זי"ע כתב, דהאדם, אם בעת שמתפלל להשי"ת עבור פרנסה וצורכי האדם, חושב כדי שיהי' לו כל ההצטרות שיוכל לעבוד השי"ת, אז תקובל תפילתו ולא יוכל שום מקטרג לקטרג על זה, כיון דאינו מבקש לצרכו רק לצורך שמים.

ופירש שם עד"ז מאמר רז"ל (ברכות ס"ג ע"א) כל המשתף שם שמים בצערו כופלין לו פרנסתו, והיינו עפ"י הכוונה הנ"ל (שכופלין לו פרנסתו כיון שמשתף שם שמים בצערו, שצריך לפרנסה כדי שיוכל לעבוד את השי"ת) עכדה"ק.

ובספר שו"ת משנה שכיר (סימן קי"ז) ציין לזה מ"ש בספר חסידים (סימן ל"א) אם שואל אדם דבר שהוא שבח לבוראו כגון על לימוד תורה או דבר אחר מחפצי שמים ושופך את נפשו עליו הקב"ה שומע תפילתו אעפ"י שאין בידו מעשים טובים. ופירש המפרש תיבת שואל, דר"ל שהוא מתפלל ושואל להשי"ת דבר שהוא שבח לו, וזה כדברי רבינו הק' מלובלין זי"ע, עכ"ל עי"ש.

ובספה"ק ליקוטי אמרים כתב לפרש מאמר המשנה (אבות פרק ב' משנה י"ג) אל תעשה תפלתך קבע אלא רחמים ותחנונים לפני המקום, רצונו לומר, שלא תתפלל בעדך כלום רק עבור השכינה שהיא בגלות. וז"ש רחמים ותחנונים לפני השכינה שנקראת מקום עי"ש.

ובמקום אחר כתב בליקוטי אמרים דמבואר בשם כמה צדיקים כי כל התפילות שהאדם מתפלל אל יתפלל עבורו רק עבור ניצוץ נשמתו שהיה חלקו יתברך, וישראל נקראים

אברים דשכינתא ומה שחסר לו הוא חסר לחלקו יתברך ומתפלל עבור השכינה, וזהו שאומרים המצא לנו בבקשתינו, שיהיה הוא יתברך נמצא באותן הבקשות, ודפח"ח.

ובספה"ק דודאים בשדה (להרה"ק ר' ראובן מזארנאווצע זי"ע, תלמיד הרבי ר' אלימלך זי"ע) פרשת בלק ביאר באורך דבריו של הליקוטי אמרים, וז"ל: "דרך משל כשמתפלל אדם על חיים יהיה עיקר כוונתו שיחיה כדי שיוכל לעבוד הבורא ברוך הוא ולתקן נשמתו ע"ד שפירשתי אליך ה' אקרא ואל ה' אתחנן (תהלים ל' ט') שהוא כפל, רק רצונו לומר אליך ה' אקרא ואל ה' ר"ל מה שנוגע אל ה' אתחנן, מה בצע כו' היודך עפר וכו' וק"ל, כן בהמבקש על פרנסה יחשוב שזה חסר לנשמתו שהיא אבר השכינה כי שלשה דברים מעבירים האדם על דעתו ועל דעת קונו, ואחד הוא דקדוקי עניות" (עירובין דף מ"א ע"ב).

ועל פי זה מפרש שם בדודאים בשדה מאמר הכתוב (ישעיה כ"ו, ד') השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך, שיעשה למען שמו יתברך, זה יהיה עיקר יהבך, וממילא והוא יכלכלך. וזהו גם כוונת הכתוב (תהלים נ"ה כ"ג) גול על ה' דרכיך ובטח עליו והוא יעשה ויבטחו בך יודעי שמך, פי' יודעי לשון חיבור על דרך והאדם ידע וגו' (בראשית ד', א') ר"ל שעיקר תפילתם בשביל יחוד שמך, כי לא עזבת דורשיך ה', ר"ל שדורשים בשביל שמך, ועי"ש בדודאים בשדה שמפרש בזה עוד כמה פסוקים המדברים מענין מדת הבטחון.

- ג -

וזהו שאומרים לדוד מזמור לה' הארץ ומלואה, דמלא כל הארץ כבודו, והכוונה שצריכים אנו לגשמיות ג"כ כדי שנוכל לקיים מצות השי"ת, ועל לזה אומרים אחר כך "כי הוא על ימים יסדה ועל נהרות יכונניה", שהארץ נוסדה על הימים, והימים מזכירים לנו שהמים התחתונים בוכים שרצונם להתקרב לקדושה העליונה, וא"כ גם אנו רצונינו להתקרב השי"ת אף בענינים גשמיים, שלא יפריעו אותנו לעבודת

השיי"ת, רק אדרבה, יעזרו לנו לעבוד את השיי"ת כפי רצונינו באמת.

- ד -

ועל דרך זה אפשר לפרש מה שאנו אומרים בתפלות ראש השנה ויום כיפור בפי ישרים תתרום ובשפתי צדיקים תתברך, ובלשון חסידים תתקדש ובקרב קדושים תתהלל. וכתב באבודרהם ישרים צדיקים חסידים קדושים ראשי תיבות יצחק. והאות השלישית מתתרום תתברך תתקדש תתהלל הוא רבקה, ויש אומרים שהחכם שחיבר זה היה שמו יצחק ושם אשתו רבקה, ועשהו לכבוד יצחק אבינו ורבקה אמינו כדי להזכיר לנו זכותם, עכ"ל האבודרהם.

- ה -

ולפי דרכינו הני"ל יש לומר טעם לשבח מדוע מזכירים כעת את יצחק ורבקה, דהנה בספר ילקוט הגרשוני הביא בשם הגה"ק מוה"ר צבי מליסקא זי"ע בעמח"ס אך פרי תבואה, על פסוק (בראשית כ"ז, ס"ה) ותאמר אל העבד מי האיש הלזה ההולך בשדה לקראתנו, ויאמר העבד הוא אדוני ותקח הצעיף ותתכס.

ופי הגה"ק מליסקא זצ"ל, דיצחק ורבקה היתה מדתם הפכיות ומתנגדים זה לזה, דיצחק מדתו מדת גבורה, ורבקה מדתה מדת החסד, והקיטרוג היותר גדול שיש על ישראל מצד מדת גבורה הוא על עון ביטול תורה, ומה שאין נושאים ונותנים באמונה, כמאמר חז"ל (ויקרא רבה ל"ג) סאה עוונות מי מקטרג (בראש) גזל. אמנם אמנם מתנצלים דכובד הפרנסה הוא בעוכרינו וכו'.

וזה שאמר הכתוב "ותאמר אל העבד מי האיש הלזה ההולך בשדה לקראתינו", שיש לו מדה הפכיית (לקראתינו מלשון מנגד) ממדתינו, מדת החסד, "ויאמר העבד הוא אדוני" שמדתו מדת גבורה, ונתיראה רבקה שלא יגבר ח"ו מדתו של יצחק, לכן "ותקח" הצעיף", לקחה המליצה הצפונה במלת "צעיף", שהוא ראשי תיבות ע'מך ישראל

צריכים פִּרְנָסָה, "ותתכס", בזה היתה מכסה כל הפשעים, עכ"ל.

- 1 -

והביאור בזה י"ל עוד, דמליצת רבקה אמינו ע"ה היא, דאף אם אין מתנהגים כ"כ בטוב במשך כל ימות השנה, הוא רק משום דוחק הפִּרְנָסָה שאנו צריכים לטרוח על המחיי ועל הכלכלה, ודא עקא שאין לנו עת ופנאי לעבוד השי"ת כראוי ולעסוק בדברי תורה תמיד, כי אנו צריכים להביא טרף לבתינו, ולזה המליצה בתיבת צעייף ראשי תיבות עימך ישראל צריכים פִּרְנָסָה, ובזה רצתה להמתיק מדת הדין של יצחק, ודו"ק.

והנה ידוע מ"ש בספר בית אברהם (להרה"ק מסלונים זצ"ל) שהרה"ק ר' אהרן הגדול מקארלין זי"ע התפלל לפני העמוד והגיע לומר "המלך", עמד זמן רב עד שצעק בצעקה גדולה "המלך", ושאלו אותו על זה, ואמר שנוזכר במאמר הגמרא (גיטין דף נ"ח ע"א) דאמר ל"ה הקיסר לר"י דמחייב מיתה משום דקאי ליה מלכא, דאי מלכא אנא עד האידנא אמאי לא אתית לגבאי, וכן נמי בנידון זה, אמאי המתין עד ראש השנה, וצריך תמיד לקבל עליו עול מלכותו יתברך.

- 2 -

ועל כן כשאומרים אנו בראש השנה וביום הכיפורים "המלך" בקול גדול, ושמא יתעורר עפ"י מדת הדין הטענה אי מלכא אנא עד האידנא אמאי לא אתית לגבאי, אמנם יש לנו תירוץ על זה, והוא מה שהמליצה רבקה אמינו ע"ה דעימך ישראל צריכין פִּרְנָסָה, וע"כ אין אנו יכולים לעבוד השי"ת כראוי במשך כל ימות השנה, ולזה בא הרמז ישרים צדיקים חסידים קדושים ר"ת יצח"ק, דע"י מדת הדין של יצחק אבינו ע"ה יש טענה מדוע אנו מחסרים בעבודתו ית"ש, ועל זה בא הרמז גם בתיבת רבקה כדברי האבודרהם, דרבקה היא הממליצה להמתיק מדת הדין של יצחק אבינו ע"ה, דמה שאנו מחסרים בעבודת השי"ת הוא מחמת

טירדות הפרנסה, ולזה מזכירים כאן את יצחק ורבקה ברמז, ודו"ק.

- ח -

ועל כן אומרים לדוד מזמור בליל ר"ה ויוה"כ, דכשאנו עומדים בתפילה להשי"ת לבקש על שנה הבאה עלינו לטובה, שתהא שנת אושר ועושר ופרנסה בהרחבה, חיים וכל טוב בגשמיות, ע"כ כדי שלא תתעורר מדת הדין ח"ו לומר שאנו מחסרים בעבודת השי"ת, ע"כ אומרים לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה, דמה שאנו צריכים ארציות וגשמים הוא לה', כדי שנוכל לעבוד את השי"ת כראוי, כי הוא על ימים יסדה וכנ"ל דגם הימים בכו על שנתרחקו מעבודת השי"ת, וע"כ גם אנו למדים מזה לבכות על שנתרחקו מעל שלחן אבינו, שאיננו יכולים לעבדו כראוי וכפי הצורך.

- ט -

ומוכן שפיר מדוע אמירת מזמור זה בליל ר"ה מסוגל לפרנסה, כיון שאנו אומרים לה' הארץ ומלאה, שאנו צריכים ארציות וגשמיות כדי לעבוד את השי"ת ולקיים מצות התורה, וכנ"ל מהרבי ר' אלימלך והרבי מלובלין דאם מתפללים עבור פרנסה מחמת שצריכים את הכסף לעבוד את השי"ת, שפיר מותר להתפלל על זה, וע"כ כיון שאנו מזכירים תיכף בליל ר"ה וכן בליל יוה"כ דמה שאנו מחסרים מעבודת ה' במשך ימות השנה הוא רק מחמת טירדותינו על פרנסה, אמנם באמת יודעים אנו שלה' הארץ ומלואה, ע"כ שפיר מסוגל לפרנסה לומר מזמור זה כעת, שמוזכר בו ענין זה שבאמת אנו רוצים גשמיות רק כדי שנוכל לעבוד השי"ת, ודו"ק.

- י -

ויש להוסיף עוד על זה דע"כ מסוגל לפרנסה, דהנה להלן בפסוק ג', מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו, פי' הגה"ק בעל הפלאה זצ"ל דיש בני אדם שלפעמים מתלהבים לעבודת ה' ועושים איזה מצות בדביקות, רק שאינם

נשארים במדרגה זו שאחר כך נופלים ממדרגתם, ואז הנפילה גדולה יותר מאילו לא עלה כלל. והמשל כשאדם נופל ממקום גבוה, הנפילה יותר קשה ממי שנופל ממקום נמוך, וזה אמרו "מי יעלה בהר ה'", פירוש דזה שכיח שיעלה, אבל "ומי יקום במקום קדשו", דעיקר העבודה צריך להיות שישאר בקיומו על מדרגה זו שילך למעלה למעלה, עכ"ל.

וכבר האריכו בזה בספרים, דצריך האדם להשגיח על זה שההתעוררות שיש לו בימים הנוראים תשאר אצלו על כל השנה, ולא ילך ממנו ההתלהבות דקדושה ששורה על כל אדם מישראל בימים קדושים אלו.

וידוע פירש הרה"ק הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע על פסוק (תהלים ל"ד) לכו בניו שמעו לי יראת ה' אלמדכם וגו', דמדרך בני אדם שבשעה ששומעין דברי מוסר מחכם הדורש מתעורר לבם לעשות תשובה, אך כשיוצאין מבית המדרש והולכין לבתיהם נשכח מהם כל הענין וחוזרין להרגילן, לזה מזהיר הפסוק ואומר לכו בניו, פ"י גם כשתלכו מאתי אז שמעו לי מה שיראת ה' אלמדכם, ולא תחזרו למעשיכם הרעים שאתם רגילים בהם עד עכשיו, עכת"ד.

ובספה"ק ישמח משה (פרשת ראה) פ"י בזה הפסוק מנעי קולך מבכי וגו' וישבו בניו לגבולם, וזה לשונו:

"ודאי בכל שנה בימי התשובה ישראל עושים תשובה ונפעל למעלה, וז"ש הכתוב יש שכר לפעולתך, ושמא תאמר אם כן מדוע לא בא בן ישי גם תמול גם היום, על זה אמר "ושבו בניו לגבולם", כי אחר עבור ימיט הדין שבים למעשיהם הראשונים והוא הגורם כי עדיין בן דוד לא בא", עכלה"ק.

ובזה פירש נכדו הייטב לב זצ"ל מה דאיתא במדרש רבה פרשת כי תבא (סי' ז') שא"ל הקב"ה למשה אתה אומר אעברה נא וגו' ואמרת סלח נא וגו', אם יש כאן אעברה נא אין כאן סלח נא וכו'. דהנה מראש חודש אלול עד אחר

הושענא רבה יש נ"א יום שהם ימי תשובה, ואם אחר ימים אלו אומרים שכבר עברו נ"א יום ימי התשובה וחוזרים למעשיהם הראשונים, אז אין כאן סלח נא, וזה פי"א אם אעברה נ"א, שאומרים כבר עברו הנ"א יום, אז אין כאן סלח נא, את"ד.

- יא -

ועד"ז יש לומר עפ"י דרכו של ההפלאה בביאור מי יעלה בהר ה' הנ"ל, דזהו ההמשך של לה' הארץ ומלואה וגוי לפסוק מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו, דהנה איתא בגמרא (ברכות דף ו' ע"ב) כיון שנצרך אדם לבריות פניו משתנים ככרום, להרבה גוונין.

ופירש בספה"ק דודאים בשדה (בליקוטים) דכוונת הגמרא הוא שאינו עומד בבחינה אחת בעבודת הבורא, מחמת שנצרך לבריות לפעמים יש לו מניעה ואיזה ביטול מאיזה מעשה טוב, אבל כשיש לו פרנסה מהשם יתברך ב"ה, יכול לעמוד תמיד בבחינה אחת בלי שום חסרון.

ובזה מפרש הפסוק (תהלים כ"ג א') ה' רועי לא אחסר, פי"א אם ה' רועי, לא ישתנו פני לכאן ולכאן, רק תמיד לא אחסר בעבודתו יתברך, עכדה"ק.

- יב -

ויש להוסיף לדבריו הק', דאיתא בספר אמרי נועם דסופי תיבות של פסוק זה, ה' רועי ל'א אחסיר הוא תיבת ירא"ה. ולדרכינו י"ל, דאם האדם הוא ירא שמים ההולך בדרכיו, ממילא יודע אשר ה' רועי, וממילא לא אחסר מעבודתו יתברך כלום, והבן.

וזהו המשך הפסוקים, "לדוד מזמור לה' הארץ ומלואה", אם האדם יודע שלה' הארץ ומלואה, והכל הוא מהשי"ת, ממילא לא ישתנו פניו ככרום בעבודת הבורא, ולא יהיו לו שום מניעות בעבודת ה', כדברי הדודאים בשדה, ולעולם ישאר באותה מדרגה שהוא עומד בה כעת בליל ראש השנה, ויום הכיפורים, "מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו",

שישאר באותה מדריגה שהוא עומד בה כעת, וכמו שרמז ההפלאה ז"ל בביאור הפסוק הזה.

- יג -

ומובן שפיר מדוע אומרים פסוקים אלו בליל ר"ה ויוה"כ, שאנו מבקשים מהקב"ה שכיון שאנו יודעים שמה' הארץ ומלואה, ע"כ מתפללים אנו שלא ישתנו פנינו לכמה גוונין, רק תמיד נעבוד את השי"ת כראוי, ויקויים בנו "מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו", דהתעוררות שיש לנו בימים הנוראים תשאר אצלינו במשך כל ימות השנה.

- יד -

ומובן ג"כ מדוע מסוגל אמירת מזמור זה לפרנסה, דהנה אמרו חז"ל (במשנה סוף קידושין) ר' שמעון בן אלעזר אומר ראית מימך חי' ועוף שיש להם אומנות ומתפרנסין שלא בצער, והלא לא נבראו אלא לשמשני, ואני נבראתי לשמש את קוני, אינו דין שאתפרנס שלא בצער, אלא שהרעותי את מעשי וקפחתי את פרנסתי.

נמצא מזה דעיקר חסרון הפרנסה בא מחמת רוע מעשיו של האדם, ואם האדם שב בתשובה ונשאר בכל השנה באותו מדריגה שהי' עומד בה בימים הנוראים, בתשובה שלימה לפני השי"ת, א"כ לא יחסר לו פרנסתו לעולם, דהרי כל חסרון הפרנסה בא רק מחמת "הרעותי את מעשי וקפחתי את פרנסתי", אם אם נשאר בתשובה שלימה תמיד הרי לא יחסר לו כל טוב.

- טו -

ועל כן מסוגל לפרנסה לומר לדוד מזמור בליל ר"ה ויוה"כ, דאם יעלה האדם על לבבו פסוקים אלו לה' הארץ ומלואה וגו' מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו, וישאר במדריגה זו תמיד, ממילא יהי' לו פרנסה בלי טירדות ובלי שום חסרון, אנס"ו.

- 10 -

באופן אחר יש לפרש הענין שאמירת לדוד מזמור בליל ר"ה מסוגל לפרנסה, דהנה אמרו רז"ל (שבת דף ל' ע"א) בשעה שבנה שלמה את בית המקדש ביקש להכניס הארון לפני ולפנים דבקו השערים זה בזה, אמר שלמה כ"ד רננות ולא נענה, כיון שאמר ה' אלקים זכרה לחסדי דוד עבדיך מיד נענה, באותה שעה נהפכו פני כל שונאי דוד כשולי קדירה וידעו כל ישראל שמחל לו הקב"ה על אותו עון, עיין שם.

- 11 -

והנה אמרו חז"ל (עבודה זרה דף ג' ע"ב) לא היה דוד ראוי לאותו מעשה אלא להורות תשובה ליחיד, שגם מיחיד מקבלין תשובתו. ודבר זה (שגם מיחיד מקבלין תשובתו) נתברר אז בעת פתיחת השערים שבבית המקדש, שידעו כל ישראל שנמחל לו אותו עון. והנה איתא בגמרא (ראש השנה דף י"ח ע"א) דרשו ה' בהמצאו וגו' אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ויום הכיפורים, דאז מקבלים גם תשובת היחיד, משא"כ בשאר ימות השנה צריכים לתשובת ציבור, עיין שם.

- 12 -

ויש לומר בזה, דבאמת יש לומר דלפעמים אף שהאדם מתפלל ביחידות מ"מ הוי כתפילה הציבור, דבודאי מהני, ואף דבעשרת ימי תשובה די ביחיד שתתקבל, אמנם בודאי יש כח יותר להתפילה אם הוא בציבור, ויש עצות שתהיי חשובה כתפילה בציבור אף שהתפלל ביחיד.

ונקדים מה שכתב בספר עתרת חיים (הספרדי) סימן ח"ן (אות נ"ג) בשם הרב שפתי דעת, דמי שעושה צדקה דינו כרבים, כיון דקיימא לן כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא, וברבים הקב"ה הולך עמהם במדת הרחמים. וזהו מה שאמרו רז"ל על פסוק השקיפה ממעון קדשך מן השמים דכל השקיפה הוא לרעה חוץ מזאת הצדקה שהוא מהפכת מדת הדין למדת הרחמים. ומאחר שכן הנה נמצא טוב טעם ליתן צדקה קודם התפילה, כדי

שעל ידי זה יתעורר הרחמים ויהיה דינו כרבים עכ"ל ספר הנ"ל.

נמצא מדבריו דמי שמוכרח לפעמים להתפלל ביחידות, אז הסגולה לזה שיתן צדקה קודם התפילה, ואז יהיה חשוב תפילתו כתפילת הרבים.

- יט -

ועל דרך זה יש לומר, דבסוף המזמור כתיב שאו שערים ראשיכם וגוי מי הוא זה מלך הכבוד ד' צבאות הוא מלך הכבוד סלה, הרי דעיקר רצונינו ובקשתינו הוא שיתגלה כבוד שמים בעולם.

ויש לומר דאם מתפלל בעד כבוד ד' שיתרבה בעולם, בודאי חשיב תפילה זו כתפילת הרבים דכאשר תתגלה מלכות שמים יטו כולם שכם אחד לעבדו ית', וכיון שאנו מתפללים שאו שערים ראשיכם וגוי מי הוא זה מלך הכבוד ה' צבאות הוא מלך הכבוד סלה, הרי שעיקר רצונינו הוא שיתגלה כבוד מלכותו ית' עלינו, ועיי' חשיב אף תפילת היחיד כתפילת הציבור.

- כ -

ולפי זה נבין ונשכיל היטב מדוע מסוגל לפרנסה לומר מזמור זה בליל ר"ה, דעיי' שחשיב כתשובת הרבים (אף אם מתפלל ביחיד) ואף אם היחיד לפעמים יש עליו קיטרוג שמא אינו ראוי שיפסקו לו מזונות כל צרכו, אך לרבים בודאי צריכים לפסוק להם מזונות כדי צרכם, כמו שכתב התוספות יום טוב (ברכות פרק ז' משנה ג') בעשרה אומר נברך לאלקינו, וז"ל התוספות יום טוב:

"ויש עוד שינוי בנוסחי אלו הברכות זו מזו, דבברכת הזימון תקנו אלקינו (פי' שאומרים בברכת הזימון נברך לאלקינו), ובברכת התורה ה' (ברכו את ה' המבורך). אמנם זה מבואר כי "המזון הדין נותן לכלכל את ברואיו, ולפיכך תקנו זה השם שהוא מדת הדין והוראתו אלקות ואדנות, אבל התורה לא נתנה אלא בחסדו, כדאמר (ישעיה מ"ב)

למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר, כי איזה שורת הדין הנותנת להודיע דרכיו ומשפטיו לברואים, והרי לא עשה כן לכל עובדי כוכבים שהם גם כן ברואיו, ולפיכך תקנו בברכת תורה שם זה שהוא מדת הרחמים, עכ"ל.

נמצא מדבריו דמן הדין הוא שצריך הקב"ה כביכול לכלכל את ברואיו כיון שבראם, וע"כ מובן לדרכינו, דאם התשובה והתפילה חשובה כתשובת הרבים, שפיר מסוגל לפרנסה כיון דמן הדין הוא שיפרנס הקב"ה את עולמו, ואף אם נגד אדם פרטי יוכל להתהוות קטרוג ח"ו שישאלו המקטריגים אם הוא ראוי שיפסקו לו מזונות בריוח, אך כיון דתשובתו חשובה כתשובת הרבים שפיר מגיע לו פרנסה, וע"כ מסוגל אמירת לדוד מזמור לפרנסה.

- כא -

ועל פי מה שכתבנו יתבאר עוד יותר בס"ד מדוע מסוגל לפרנסה אמירת לדוד מזמור, דהנה איתא בגמרא (תענית דף ט' ע"א) מטר בשביל יחיד, שנאמר (דברים כ"ח, י"ב) יפתח ה' לך וגו' לתת מטר ארצך בעתו, פרנסה בשביל רבים, שנאמר (שמות ט"ז, ד') הנני ממטיר לכם לחם, ואותביה מהא דתניא מן היה בזכות משה, ומשני שאני משה כיון דרבים צריכים לו כרבים דמי, ד"א כיון דאלים זכותיה כרבים דמי, ועיין מגן אברהם בשו"ע אורח חיים (סימן קי"ט ס"ק ד').

וכתב על זה בספר ייטב פנים (מאמר אבני זכרון אות ע"ד) דתרווייהו צריכי, דודאי משה היה לו דין רבים בעצמותו דמכח דאלים זכותיה, אלא שלא תקשה הא הקב"ה אמר למשה הנני ממטיר לכ"ס לחם, והיינו בזכותכם, וקאי על משה, הרי שמשה דין רבים יש לו, וטעמא מאי, הא הוא לא ידע בנפשו טעם דאלים זכותיה, שהרי האיש משה עניו מאוד מכל אדם (במדבר י"ב, ג') ולזה צריך לומר שיש עוד טעם נכון דרבים צריכים לו, וסבור היה משה שמכח זה יש לו דין רבים. ואי קשיא ליה הא גופיה מה טעם זכה להיות רבים צריכים לו, הא לא קשיא, דיש לומר דהוא מכח זה עצמו

שהיה עניו מאוד וגוי, וכל המשפיל עצמו הקב"ה מגביהו (עירובין י"ג ע"ב) ומכח זה זכה ללמד לעמו תורה ומצות, והיו רבים צריכים לו ולתורתו וכו', עיי"ש.

ומביא שם מה שכתב בספרו ייטב לב (פרשת וירא) על פסוק (בראשית י"ח, י"ז) וה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עושה, ולא אמר אעשה, וגם מה ענין לכאן ואברהם היו יהיה לגוי גדול וגוי. אבל הענין דהרי כבר נגזר הדין, שהרי אחד מהג' מלאכים כבר הלך בשליחותו לסדום, ולאחר גזר דין אינו מועיל תפילת יחיד, כדאיתא פרק קמא דראש השנה (דף י"ז ע"ב) אלא דאברהם דין רבים יש לו כדכתיב (בראשית י"ב, ב') ואעשך לגוי גדול, פירש רש"י זה שאומרים אלקי אברהם, לפי שאינו מכנה שמו אלא על רבים. וז"ש כאן המכסה אני מאברהם אשר אני עושה, לשון הוה, שכבר לאחר גזר דין, ועם כל זה צריך למלך בו אולי יעורר רחמים ויקרע הגזר דין, שהרי ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום שיש לו דין רבים, למען אשר יצוה את בניו וגוי, הרי רבים צריכים לו, ולכן כרבים דמי, עכתי"ד.

- כב -

ולפי זה נבין ענין אמירת לדוד מזמור בליל ר"ה וגם ענין סגולתו לפרנסה, דהנה איתא במדרש (בראשית רבה פנ"ט ס"ה), וכן הוא בילקוט תהלים (רמז תרצ"ז) בשינוי קצת, מי יעלה בהר ה' זה אברהם וכו', ומי יקום במקום קדשו זה אברהם ע"ש שנאמר וישכם אברהם וגוי, נקי כפים ובר לבב זה אברהם וכו' ישא ברכה מאת ה' וגוי שנאמר וה' ברך את אברהם בכל, עכ"ל.

והקשה היפה תואר דפשטות הפסוקים יורה דעל כל אדם אשר יהי בו השלימות האלה ידברו, וכמו כן מצינו בשאר צדיקים שהי' להם כל השלימות האלו, ולמה דרשו כן על אברהם אבינו דוקא.

אך להנ"ל מיושב שפיר לדרכינו, דכיון שאברהם יש לו דין רבים כמו שכתב הייטב לב, ע"כ מזכירים כאן זכותו של אברהם, שאפילו אם מתפלל האדם לפעמים ביחידות יהא לו

דין של רבים, אשר רבים צריכים פרנסה, וכיון דאברהם יש לו דין רבים ואנו בניו, שפיר מגיע לנו פרנסה כיון דאנו בני אברהם אשר יש לו חשיבות של רבים, וע"כ מזכירים כאן זכותו של אברהם דייקא.

- כג -

ומובן שפיר מדוע אמירת לדוד מזמור בליל ר"ה מסוגל לפרנסה, כיון דמרומו כאן זכותו של אברהם אבינו ע"ה אשר יש לו דין רבים, ולרבים מגיע פרנסה כדברי הגמרא תענית, וכמו שהארכנו לעיל מדברי התוספות יו"ט במסכת ברכות, והבן.

- כד -

ובאופן אחר קצת י"ל עוד על דרך הנ"ל, בטעם סגולת אמירת לדוד מזמור בליל ר"ה לפרנסה, דהנה לפי דברי הגמרא בראש השנה הנ"ל על פסוק דרשו ה' בהמצאו וגו' דקאי על עשרת ימי תשובה, נמצא דכעת הוא הזמן להתפלל, והתפילה בימים אלו נקראת תפילה בזמנה.

והנה מובא (בספר דברים ערבים) בשם הרה"ק מוה"ר יצחק אייזיק מזידיטשוב ז"ע דתפילה בזמנה מסוגל לפרנסה.

ולפי זה י"ל כיון דהתפילה בימים אלו חשובה כתפילה בזמנה, דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב, ע"כ מסוגל לפרנסה אמירת לדוד מזמור, דהרי התפילה בזמנה מסוגל לפרנסה, ודו"ק.

* * *

ראש השנה

-א-

דרוש ליום א' דראש השנה

תקעו בחודש שופר בכסא ליום חגיגו כי חק לישראל
הוא משפט לאלקי יעקב

- א -

הנה עומדים אנו כעת ביום הדין הגדול והנורא, אשר כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון, כאמרינו היום הרת עולם היום יעמיד במשפט כל יצורי עולמים, ואנו תוקעין בשופר, כי השופר מעורר רחמים על כלל ישראל, כדאיתא במדרש (ויקרא רבה פרשה כ"ט), דכאשר ישראל תוקעין בשופר, הקב"ה עומד מכסא דין ויושב בכסא רחמים, וכמו שאמרו רז"ל במס' ר"ה (דף ט"ז ע"א) אמר הקב"ה, אמרו לפני בראש השנה מלכיות זכרונות ושופרות, מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שיעלה זכרוניכם לפני לטובה, ובמה - בשופר.

- ב -

והנה בתיבת שופר יש בה אותיות פ"ר שהם מורים על פ"ר דינים, וע"י השופר נמתקין הדינים, כדאיתא בספר בית אהרן בפירוש עלה אלקים בתרועה ה' בקול שופר, שע"י שעלה אלקים בתרועה ע"י נמתקים הדינים, ואז ה' בקול שופר מעורר רחמים על בני ישראל.

וכמו שמובא באריכות בספה"ק מאור ושמש פי' תבוא, שבראש השנה הוא יומא דדינא רבא, שבו דנין כל באי עולם, ומכסין נקודת המלכות, וכמו שאמרו רז"ל דמכסה ב"י

סיהרא", על כן תוקעין בשופר, שעייז יומתקו הגבורות ויאירו יחד כל עשר הויות שבעשר קדושות ויוכללו הגבורות בחסדים. ואוחזין ביד השופר לתקוע, אשר י"ד עם שופ"ר עולין ת"ר, לסלק את הש"ך ופ"ר הדינים שעולים ג"כ למספר ת"ר המעכבים התגלות מלכות שמים, והמלכות מקבלת הדעת מהה' חסדים שעולים למספר ק"ל², ושופר עם [יד המחזיקה את השופר ועם] הדי' אותיות של שופר עולים כמנין דע"ת ק"ל, לרמז על הדעת שיורד להה' הויות החסדים עיי השופר, ועייז מסתלקים הדינים שיש בר"ה שהוא יום הדין ומתגלה מלכותו יתברך בעולם (ע"כ). רואים מזה, שעיי השופר מתגלה מלכותו ית"ש.

- ג -

והנה איתא בספרים הקי', שיש שמחה בשעת תקיעת שופר, דעיי השופר יבוא לידי שמחה, שיזכיר בעצמו שלעתיד לבוא הקב"ה יתקע בשופר גדול, שכל היום האדם הוא באימה ובפחד מחמת יום הדין הגדול והנורא, ואין בו שום שמחה מאימת הדין, רק בעת התקיעות כשזכר בעצמו שלעתיד יהי יו"ט שיתקע בשופר גדול ויקבץ נדחנו מארבע כנפות הארץ, אז נכנס בו שמחה. וגם להיות יודע ששופר מעורר רחמים, לכן בא שמחה להאדם. ועיי שמחה יכולים לפעול שתהי' שנה טובה ומתוקה, כמו שמובא בכל ספרי הבעש"ט הקי' דעיקר ההתקשרות להקב"ה היא עיי שמחה, שעייז זוכים לכל המדריגות, ובעצבות לא יכולים לפעול שום דבר רק היא מביאה לידי עבירות גדולות ח"ו, ועיי שמחה הוא מתקשר להקב"ה.

נמצא שעיי השופר נכנס בו שמחה, ועייז יעשה תשובה מאהבה (תשובה עילאה, שהיא מתוך שמחה - אגרת התשובה לבעל התניא פי"א) אשר אז זדונות נעשות לו כזכיות.

(א) ז"ל השי"ס ר"ה ח' סע"א ואילך; ביצה ט"ז ע"א עה"פ בכסא ליום חגנו: איזהו חג שהחודש מתכסה בו (שהלבנה מתכסה בו, שאינה נראית לכל אדם, רשי"ת תענית שם), הוי אומר זה ר"ה,

(ב) ה' פעמים הוי"ה (חסד) עם הדי' אותיות עולים למספר ק"ל.

ולכן עכשיו, קודם תקיעת שופר צריך כל אחד לעשות תשובה מאהבה ובשמחה, ועיי"ז יזכו בדין, שגם העבירות יהפכו למצוות. (להוסיף מספרים הקדושים, שהעבירות שמשליכים בתשליך במים, שואבים אותם במים שלנו כמצוות).

- ד -

ובזה נראה לפרש הפ' **תקעו בחודש שופר**, דעיי תקיעת שופר בר"ה, אז **בכסא**, היינו יום שהוא מתכסא בבחי' דין, כדברי המאור ושמש שמתכסא מרומז לדין, יום זה נהפך ליום **חגנו**, ליום שמחה ויום טוב, כי נזכר בעצמו שבשופר תהי' הנחמה,

ואז עיי שמחה יכולים לפעול **כי חק לישראל**, חק לישנא דמזוני הוא (ביצה ט"ז ע"א), כי עיי השמחה זוכים לשנה טובה ומבורכת בשפע פרנסה לכלל ישראל, ויזכו לכתובה וחתומה טובה ושנת גאולה וישועה ב"ב אמן.

ראש השנה

**תקעו בחודש שופר בכסא ליום חגנו, כי חק לישראל
הוא משפט לאלקי יעקב**

-א-

הנה עומדים כעת ביום הדין הגדול והנורא, אשר כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון, כמאמרנו היום הרת עולם היום יעמיד במשפט כל יצורי עולמים, ותוקעין בשופר כי השופר מעורר רחמים על כלל ישראל, כדאיתא במדרש ויקרא רבה (פרשה כ"ט) דכאשר ישראל תוקעין בשופר הקב"ה עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים.

-ב-

והנה מתפללים בימים נוראים באין מליץ יושר מול מגיד פשע, תגד ליעקב דבר חוק ומשפט וצדקנו במשפט המלך המשפט. ויש להבין מאיזה דבר חוק ומשפט מיירי כאן, שעייז יצדיק אותנו הקב"ה במשפט.

-ג-

אמרו רז"ל ברי"ה (דף ט"ז ע"א) אמר הקב"ה אמרו לפני בראש השנה מלכיות זכרונות ושופרות, מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שיעלה זכרוניכם לפני לטובה, ובמה, בשופר. ויש להבין האידך ממליכין את להקב"ה ע"י שופר.

-ד-

ויש לבאר עפ"י משל למלך אדיר גדול ונורא מאוד שהיו לו מדינות הרבה, ונתן לבנו מדינה אחת שימלוך עליה וינהיגה, רק נתן לו סכום כסף כמה שישלח אליו בכל יום ויום. ויהי כאשר הורגל הבן מלך הנ"ל עם בני המדינה ההיא, מרד הבן באביו ולא שלח לאביו את הסכום שהתנה עם אביו שישלח אליו, וימלוך בה לבדו.

ויהי כאשר עבר זמן ולא שלח הבן את הסכום לאביו, ידע אביו כי בנו מרד נגדו, ושלח לו אביו המלך שיבא אצלו לעשות עמו חשבון על הכסף ולהתפשר עמו, ובאם לאו יבוא עליו בכח גדול וביד חזקה, ברוב חיל. כן שלח אליו המלך כמה פעמים והתרה בו, והבן עמד במרדו.

אח"כ שלח אליו המלך עוד הפעם כדברים הנ"ל, וקבע זמן שיבוא להלחם נגדו ויתן דין וחשבון על כל מעשיו שעשה. אמנם בן המלך הכביד את לבו ולא בא אל המלך, ובא עליו המלך בחיל גדול. וכאשר ראה בן המלך כי כלתה עליו הרעה מאביו, התחיל לעשות חשבון הנפש למה מרד באביו הטוב שעשה עמו אך טוב כל הימים ורצה לילך ולהתוודות לאביו, אך לא היתה ביכלתו כי ידע אשר כעס עליו אביו ושרי המלך וחייליו מאוד. ואם ירצה לילך אצל המלך לא יוכל לעשות

כן, מחמת חיל המלך שיטרפנו מיד ולא יניחנו לילך אל המלך. ובן המלך חכם היה וחשב היאך לרמוז להמלך שרוצה להכנע תחתיו, וחשב שיתקע בשופר, שהוא מורה אצל לוחמי מלחמה לסימן הכנעה, וע"כ כשישמע אביו המלך ירחם על בנו.

וכן הוה, כששמע המלך, שהיה בעל לב טוב, את קול השופר שתקע בנו, הבין האב שבנו רוצה להכניע א"ע תחתיו ולעשות עמו שלום, וריחם עליו המלך וגירש את כל חייליו ומשרתיו, ובא בנו לאביו המלך והתודה לפניו על מה שחטא נגדו, ועשה שלום עם אביו לבל ימרוד בו עוד.

-ה-

והנמשל מובן, שהמלך הוא הקב"ה וישראל הם הבן מלך, ונתן לנו הקב"ה מדינה אחת הוא העולם הזה, וצוה לנו להביא אצלו כל יום תורה ומצות, וזלזלנו בתקנות המלך ומרדנו באבינו שבשמים, ואין אנו שולחים לו התורה והמצות כראוי. וכאשר בא יום הדין הגדול והנורא, שכל אחד מרגיש בלבו פחד מחמת יום הדין, כבן המלך שבא אביו להלחם נגדו, ורוצה לקרב עצמו למלך ולהתודות לפניו על פשעיו שעשה, אשר הקב"ה חפץ בתשובה ובידוי, אבל אי אפשר להתקרב להקב"ה עם התשובה, מחמת שהחיצונים חוטפין אותה והם מקטריגים עוד יותר, כששומעין הוידוי שמתודים, והקב"ה חפץ בתשובה ומרחם על בני ישראל.

-ו-

על כן תקנו שיתקעו בני ישראל בשופר, שמרמז על הכנעה שאנו מכניעים עצמינו תחת הקב"ה, ואז הקב"ה מגרש כל המשטינים ומקטריגים ויכולין לעשות תשובה שלימה להקב"ה, כדאיתא בספה"ק תפארת שלמה (לשבת שובה, ד"ה יצא אדם) לפרש הפסוק (תהלים מ"ז, ו') עלה אלקים בתרועה ד' בקול שופר, שנעלה בחינת אלקים הם הדינים שנמתקים ע"י תרועה, ד' בקול שופר, כי מתעוררים רחמים וחסדים ע"י התקיעות ונעשה ד' - מדת הרחמים.

-ז-

וכן איתא בספה"ק ערבי נחל (פרשת אמור, ד"ה וידבר ד') לפרש הכתוב (במדבר י', ט"ו) וכי תבואו מלחמה בארצכם על הצר הצורך אתכם ותקעתם בחצוצרות ונושעתם מאויביכם, שתקעו בשופר, ע"כ שזהו העצה היחידה שיש לנו האיך להשיב פני המקטרג ולקרב עצמינו להקב"ה ע"י השופר.

-ח-

ועכשיו הוא עיקר הזמן לחשוב במעשיו הרעים מה שעשה במשך השנה ולהתודות, וכמו שכתב האר"י הק' ז"ל דבין התקיעות יכולים להתודות שהזמן הוא כ"כ גדול לתשובה, וע"כ כל לב יודע מרת נפשו שלא עשה תשובה שלימה עכ"פ עכשיו בעת התקיעות יעורר עצמו לתשובה, שעיקר תקיעת שופר הוא לעשות תשובה ולהתודות ולבכות בעת התקיעות, כדאיתא בספה"ק ארון עדות (לר"ה, בד"ה בתהלים) לפרש הפסוק כמים הפנים לפניו וכי' (משלי כ"ז, י"ט) דמים במלואו עולה כמנין פנים, הרמז כי ע"י דמעות מים אנו מעוררים אור פנים עלינו, וכאשר הקב"ה מאיר פניו אתנו אז עת רחמים ורצון גוברת למעלה ואין שום אומה ולשון יכולים לקטרג עלינו ח"ו, כמו משל בבו המלך כאשר יבוא המקטרג אל המלך לדבר על בנו סרה ורואה כי המלך משתעשע אז עם בנו איך יערב לב המקטרג לגשת אז אל המלך לקטרג על בנו, וכדאיתא בב"מ (דף נ"ט ע"א) כל השערים ננעלו חוץ משערי דמעות, ועכשיו הזמן המוכשר לזה בעת תקיעת שופר להתפלל שנוכה בדין, ונוכה לשנה טובה כדאיתא בספה"ק בית אהרן (פ' נצבים) דע"י תשובה בעת תקיעת שופר מביאים אורות עליונים שמאיר להם לכל השנה, ע"כ.

-ט-

ועפ"י זה יש לפרש הכתוב, **תקעו בחודש שופר**, שיתקעו בחודש שהוא ראש השנה, כמו שאמרו רז"ל בראש השנה (דף ח' ע"א) איזהו חג שהחודש מתכסה בו הוי אומר זה ראש השנה, אז **בכסא**, פ"י ההעלמה והכיסוי בינינו להקב"ה ע"י

המקטרג, נעשה ליום חגיגו, ליום טוב שנוכל לקרב עצמינו להקב"ה, כי חק לישראל הוא, שהשופר הוא חק לישראל שמשפט לאלקי יעקב, שתבוא משפטיך לאלקי יעקב, ויקבל התשובה שיגרש כל המקטריגים.

-ג-

וז"ש בגמרא שיעלה זכרוניכם לפני לטובה, שע"י השופר יגרש כל המקטריגים, שהשופר, שהוא קול של הכנעה, מרמז שממליכים את הקב"ה עלינו.

-יא-

וז"ש הפייטן, באין מליץ יושר מול מגיד פשע, אז תגיד ליעקב דבר חק ומשפט, מרמז על שופר כמ"ש כי חק לישראל הוא, שהשופר הוא חק, רואים ששופר נקרא חק, שאם תגיד חק ומשפט אז וצדקנו במשפט המלך המשפט, שנסתלקו כל המקטריגים.

-יב-

ובערבי נחל (יום ב' דר"ה) כותב, דביום א' דר"ה מתגבר מדת הדין, ומי שנידון אז הוא מסוכן, אבל ביום ב' דר"ה אז מתגבר מדה"ר, ומי שנדחה מחמת החטאים, יכול עכשיו ליכנס בתשובה שלימה, שעכשיו מדת הרחמים מתגבר.

-יג-

מורי ורבותי, נשים נא על הלב מיעוט ערכינו, שלא התחלנו לעשות תשובה להקב"ה, ומי אומר זכיתי לבי שנתקבלה תשובתי, ובעוה"ר אין אנו יודעים אפילו על מה לשוב, ועל מה להתפלל, אנו מלאים חטאים עונות ופשעים, הן בין אדם למקום והן בין אדם לחבירו, ואין אנו יכולים אפילו לחשוב מה שעוינו ופשענו שלא יגמור, ועכ"פ צריך כל אחד לקבל עליו מהיום והלאה לעשות אך ורק רצון הקב"ה, ולקבל עליו לעשות מצות ד', ולהתפלל שזוכה לשנת גאולה וישועה, ולא לחשוב כל היום רק מעניני עוה"ז, כדאיתא בתיקונים (תיקון ו') דמתמרמר שהקב"ה מביט בחלונות בתי כנסיות ורואה דכולהו צווחין בצלותהון ביומא דכיפורא

ככלבים הב הב לנא מזונא וסליחה וכפרה חיי ולא אית מאן דקרא ליי בתיובתא שיחזור שכינתו להקב"ה.

-יד-

ובאמת בודאי צריכים גם עניני גשמיות, כדי לעשות רצון אבינו שבשמים, אבל לא לזה יהיה עיקר בקשתינו, עכשיו הזמן לעורר הגאולה שאנו זקוקים לרחמי שמים מרובים, שבעוה"ר אין יום שאין קללתו מרובה מחבירו שהגיעו עלינו צרות וגזירות חדשות בכל יום ויום, ונתרבו חולי ישראל ל"ע בכל יום ויום, והאיך נלך עכשיו לבקש על עצמינו, העיקר שנתפלל לאוקמא שכינתא מעפרא, ובזכות זה ישפיע עלינו הקב"ה בשנה הבאה עלינו לטובה שנת ברכה וישועה, ויתברכו בני ישראל בבני חיי ומזוני, שכל זה אנו צריכים רק לכבודו ית"ש, כדי שיוכל לקיים מצות הקב"ה, וישלח הקב"ה רפואה שלימה לחולי ישראל, ונזכה לגאולה וישועה, ויתקיים מאמר הכתוב והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול, ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים, והשתחוו לד' בהר הקודש בירושלים במהרה בימינו אמן.

* * *

ראש השנה

דרוש ליום ב' דראש השנה

**תקעו בחודש שופר בכסא ליום חגינו כי חק לישראל
הוא משפט לאלקי יעקב**

- א -

הנה אנו עומדים כעת ביום הדין הגדול והנורא, יום המשפט, וכל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון, וכמו שאנו אומרים **היום הרת עולם היום יעמיד במשפט כל יצורי עולמים כו'**. היום בוחנים את כל המעשים אשר עשינו במשך השנה שעברה, ואנו צריכים לתת עליהם דין וחשבון, וע"פ דין וחשבון זה נותנים לו בשנה הבאה, דאם עשה תשובה כראוי, אז השנה הבאה תהי' שנה טובה ומתוקה ומבורכת בכל מיני השפעות טובות, חיים ובריאות, בגוף ובנפש, וכמו שאנו אומרים בפיוט ונתנה תוקף קדושת היום כו' "מי ישקט ומי יטרף" כו'.

ועל זה נותנים לנו **זמן בית-דין שלשים יום**, והם שלשים **ימי אלול**, אשר בימים אלו עלינו לפשפש במעשינו ולעשות תשובה על העבר וקבלה טובה על להבא.

ומפני זה **תוקעין בשופר בחודש אלול**, כי השופר מסייע לנו בתשובתנו, כי טבע השופר הוא לעורר את האדם לתשובה, וכמ"ש **היתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו**, וכדאיתא ברמב"ם הל' תשובה (פי"ג ה"ד), וז"ל: **אע"פ שתקיעת שופר בראש השנה [ולדרכנו נאמר כן גם בתק"ש דחודש אלול] גזירת הכתוב, רמז יש בו, כלומר עורו ישינים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם כו'**, הביטו לנפשותיכם והטיבו

דרכיכם ומעלליכם, ויעזוב כל אחד מכם דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טובה בו, עכ"ל.

ועיי שיתעורר האדם בתשובה ויפשפש במעשיו, ויתקן את הטעון תיקון, עייז יוכל להראות פניו לפני השי"ת ביום הדין הגדול והנורא.

- ב -

אבל מי שלא תיקן את עצמו בחודש אלול מחמת הטרדות, הנה עכ"פ עכשיו, בראש השנה, ביום הדין הגדול והנורא יזכור את כל החטאים שעשה במשך השנה, ואם יזכור בלבו את כל העוונות, הנה זה יסייע לו ליום הדין הגדול והנורא. כי כאשר האדם מכיר ערכו השפל ביום הדין הגדול והנורא ולבו דווי וקרעי-קרעים, עד שחושב בעצמו שמי יודע אם השי"ת יקבל את תשובתו, הנה דבר זה עצמו הוא ג"כ תשובה.

וכמו שפירש הרה"ק רבי העניך מאלכסנדר זי"ע על מה ששנינו במס' יומא (פ"ה ע"ב) רבי אומר **בין עשה תשובה בין לא עשה תשובה יום הכיפורים מכפר**, ואמר הוא זי"ע: **"נישט קיין תשובה איז אויך אַ תשובה"**. וזהו פירוש בין לא עשה תשובה, כלומר, שהאדם מרגיש בעצמו שלא תועיל לו תשובתו, אז זוהי התשובה שלו, וממילא שוכח הקב"ה את עוונותיו, כי זהו נמי תשובה.

ועפ"ז יובן מה דאיתא בספרים הקי' על מה שאנו אומרים **"כי זוכר כל הנשכחות אתה הוא"**, פירוש, שהקב"ה "זוכר" ומחשב את "הנשכחות", היינו מצוות ומעשים טובים שעשה האדם ונשכחו ממנו (מן האדם), הנה השי"ת זוכר "נשכחות" האלה. ולעומת זאת, כאשר האדם שוכח את העבירות שעשה, והוא זוכר רק את מצוותיו, הנה גם אז השי"ת "זוכר כל הנשכחות". אבל כאשר חקוק בלב האדם העבירות שעשה, והוא מצטער עליהם, אז הקב"ה שוכח את העבירות שלו. ופשוט, דזה בעצמו שהאדם זוכר את העבירות שלו ומצטער עליהם, דבר זה עצמו הוא התשובה.

- ג -

וא"כ ראוי הוא באמת **שיתעורר האדם בתשובה בחודש אלול ע"י תקיעת שופר**, ואם אינו במדריגה זו מפני שהוא טרוד בחודש אלול, הנה **עכ"פ עכשיו, בבוא יום הדין הגדול והנורא, שהולכים עכשיו לתקוע בשופר, אז עכ"פ עתה יעורר עצמו לתשובה**, דאם לא עכשיו אימת.

ואם יתעורר רק ביוהכ"פ, הרי ביום אחד קשה לזכור את כל החטאים שעשה, משא"כ עתה, בראש השנה, הרי ישנם עכ"פ ב' ימי ר"ה ועשי"ת, וכולי האי ואולי כו'. אבל ביוהכ"פ אז יהי' "משפט לאלקי יעקב", דאז לא יזכור את כל העבירות.

ובאור המאיר (דרוש לר"ה) מביא, **דיש שלש כיתות שמעוררים עצמם לתשובה, כת א' אלה אשר יראת אלקים נגע על פניהם לעורר לבם בקרבם לעבודת הבורא ברוך הוא מחמשה עשר באב ומעלה בזכרם אימת יום הדין, כת הב' משלימים את השנה בלא תורה ובלא עבודה ובלא תשובה, ורק בבוא ראש השנה, יום הדין הגדול והנורא, כאשר שומעין את קול השופר, אז צועקין ככלבים "הב הב", הב לן חיי הב לן מזוני הב לן סליחה מחילה וכפרה, ומפחדים מהמלך המשפט. ויש כת ג', אשר גם בר"ה ויוהכ"פ אינם משגיחים על מעשיהם (הממונים!)?, רק בהושענא רבה, שאז הוא גמר הכתיבה והחתימה טובה ונתינת הפתקין, אזי הם חרדים מיום המות, כי אם לא עכשיו אימת. ומבאר שם, שהעיקר הוא לשוב בתשובה בחודש אלול ובכל השנה, ולא לחכות עד ר"ה ויוהכ"פ, ולכל הפחות בר"ה ולא לחכות ליוהכ"פ, שאז אין זמן לזכור את כל העבירות.**

- ד -

וזהו ביאור הכתוב **תקעו בחודש**, שרומז על חודש אלול, שהתקיעות בחודש אלול צריכים לעורר שופר, מלשון שפרו מעשיכם, היינו שישפר את מעשיו בחודש אלול. ועכ"פ יתעורר בכסא, היינו בר"ה (דאיזהו חג שהחודש - הלבנה - מתכסה בו הוי אומר זה ר"ה - ש"ס ר"ה ח' סע"א ואילך).

ביצה ט"ז ע"א), שהוא יום חגיגו. כי מלשון דאם, פירוש, דאם חק לישראל הוא, היינו אם עומדים כבר ביוהכ"פ, שהוא היום שבו נחקק הגזר-דין על כל השנה אם תהי שנה טובה לבני ישראל, אז הוא משפט לאלקי יעקב, שאז הקב"ה עושה את המשפט וזוכר ח"ו את העבירות, כי אז אין להאדם זמן לזכור את כל העוונות שעשה, וא"כ הקב"ה זוכרן, כמו שביארנו לעיל.

וא"כ עכ"פ עכשיו, כשהולכים לתקוע בשופר, הנה יעורר כל אחד את עצמו לתשובה, ואז אולי ואולי יצא משפטנו מלפניו לטובה, ונזכה לברכת שנה טובה ומבורכת, שפע ברכה והצלחה ושנת גאולה וישועה, בביאת גואל צדיק ב"ב אמן.

ג) ד"כ"י משמש בדי' לשונות: אי דילמא אלא דהא (במקום ארבע לשונות הללו נכתב כי בתורה, במקום אם, במקום פן, במקום אלא, במקום אשר) - גיטין צ"ע"א ובפרשיי שם.

תקעו בחודש שופר

חודש חסר כתיב ב"חדש" פי' בעת שתוקעין צריך לעשות התחדשות בעבודת השי"ת והיינו ע"י שופר. פי' שפרו מעשיכם והיינו ע"י וברית לא תופר, שלא יפגום בפגם הברית. בכסה ליום חגנו. בכסה צריך להיות תשובה בסתר ואז ליום חגנו, יכולין לילך לקבל פני מלך מוחל וסולח.

באין מליץ יושר כו'

אפשר לפרש ע"פ מה שכתב מהרצ"ה מזידיטשוב זצ"ל בפ"י ומותר האדם מן הבהמה אין. היינו לידע שיש דברים שעליהם צריכים לומר "אין". היינו, שיש דברים אסורים וכח ה"אין" הזה הוא המבדיל בין האדם להבהמה. שהבהמה אינה מבדילה בין היתר לאיסור, והאדם ניתן לו הכח להבדיל בין האסור והמותר. וכשהאדם אומר אין להדברים האסורים לו אז ניכרת הבדלו שבינו להבהמה. וזה הוא הפי' ב"אין" שזהו המליץ יושר.

לר"ה שחל בשבת ושבת ר"ח

- א -

איתא בביצה (ט"ו ע"ב) דהתנא הקדוש רבי אליעזר אמר לתלמידיו ביום טוב פסוק (נחמי' ח') לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים כי קדוש היום לאדונינו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם (נחמי' ח') וכו'.

- ב -

עוד שם (דף ט"ז ע"א) תני רב תחליפא אחוה דרבנא חוזאה כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד יום הכיפורים (נוסח אחר ועד ראש השנה) חוץ מהוצאת שבתות והוצאת י"ט והוצאת בניו לתלמוד תורה שאם פחת פוחתין לו ואם הוסיף מוסיפין לו, אמר ר' אבהו מאי קראה (תהלים פ"א) **תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגינו** איזה חג שהחודש מתכסה בו, הוי אומר זה ראש השנה, וכתוב (תהלים שם) **כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב**. מאי משמע דהאי חק לישנא **דמזוני** הוא דכתיב (בראשית מ"ז) **ואכלו את חוקם אשר נתן להם פרעה**. מר זוטרא אמר מהכא (משלי ל') **הטריפני לחם חקי**.

א) צ"ב, למה צריך לומר **לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים**, הרי היי די לומר לכו אכלו סעודת היום, כדי שיהי להם כח לילך ללמוד ולהתפלל, כי היום הוא יום קדוש לאדונינו, ולמה אמר להם לכו אכלו **משמנים ושתו ממתקים**, אם היום קדוש למה צריכים לאכול משמנים וממתקים, אדרבה, להיפך, אם היום קדוש לאדונינו כ"כ, צריך לצום ולהתענות, ומדוע אמר אכלו משמנים ושתו ממתקים.

ב) עוד צ"ב, מדוע אמר להם כי **קדוש היום לאדונינו**, מאי נפקא לן מינה.

ל דברי לר"ה שחל בשבת ושבת ר"ח תורה

ג) צ"ב הענין דמזונותיו של האדם קצובים לו מראש השנה דייקא.

ד) צ"ב, לפי דברי ר' אבהו דחק הוא לישנא דמזוני, מהו השייכות בין רישא דקרא, **כי חק לישראל הוא**, לסיפא דקרא, **משפט לאלקי יעקב**.

- ג -

בתפילת שבת אומרים, **כאמור לדוד ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו**. וצ"ב אומרו וכל **קרבי**, מה בעי בזה, שכל הקרבים יברכו את שם קדשו, ומדוע דוקא בשבת אומרים פסוק זה.

- ד -

כתיב (ישעי' ס"ו) **והי' מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחוות לפני ה'**. ויש לדקדק דהכתוב כפל לשונו, מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו. גם הקשו המפרשים מדוע נקט קרא יבא כל **בשר**, ולא אמר יבא כל **איש**.

- ה -

ואפשר לפרש דהנה ידוע מספה"ק דעונש חיבוט הקבר לאדם הוא ממה שאוכל ואינו מתכוין לשם שמים, ועבור הנאה הגשמית שיש לו מהמאכל מקבל מכות בחיבוט הקבר ל"ע (ועיין בזוה"ק פרשת תרומה), ועיין בספה"ק ראשית חכמה (בשער הקדושה בשם הזוהר הקדוש) שכתב דצריך ליזהר מאוד כשאוכל שלא יאכל לשם תאוה וכו', עיי"ש.

וזה לשון ספה"ק ליקוטי אמרים תניא (פרק ח'): "ועוד זאת במאכלות אסורות שלכך נקראים בשם איסור מפני שאף מי שאכל מאכל איסור בלא הודע לשם שמים לעבוד ה' בכח אכילה ההיא וגם פעל ועשה כן וקרא והתפלל בכח אכילה ההיא, אין החיות שבה עולה ומתלבשת בתיבות התורה והתפלה כמו ההיתר מפני איסורה בידי הסטרא אחרא משלש קליפות הטמאות, ואפילו הוא איסור דרבנן שחמורים דברי סופרים יותר מדברי תורה כו', ולכן גם היצר

דברי לר"ה שחל בשבת ושבת ר"ח תורה לא

הרע וכח המתאווה לדברים האסורים הוא שד משדין נוכראין שהוא יצר הרע של אומות עובדי גילולים שנפשותיהם משלש קליפות הטמאות, מה שאין כן היצר הרע וכח המתאווה לדברים המותרים למלאות תאוותו היא שד משדין יהודאין לפי שיכול לחזור לקדושה כדלעיל. אך מכל מקום קודם שחזר לקדושה הוא סטרא אחרא וקליפה, וגם אחר כך הרשימו ממנו נשאר דבוק בגוף להיות כי מכל מאכל ומשקה נעשה תיכף דם ובשר מבשרו ולכן צריך הגוף לחיבוט הקבר לנקותו ולטהרו מטומאתו שקיבל בהנאת עולם הזה ותענוגיו מטומאת קליפת נוגה ושדין יהודאין אלא אם כן מי שלא נהנה מעולם הזה כל ימיו כרבינו הקדוש. ועל דברים בטלים בהיתר כגון עם הארץ שאינו יכול ללמוד צריך לטהר נפשו מטומאה זו דקליפה זו ע"י גלגולה בכף הקלע כמ"ש בזוהר פרשת בשלח דף נ"ט וכו', עיי"ש באריכות.

ועיין בספה"ק מגיד מישרים למרן הבית יוסף זצ"ל, שכתב (בפרשת בראשית) מה שאמר לו המגיד להרב בית יוסף, ולא תאכל ולא תשתה דרך הנאה אלא כמי שכפאו שד, שאי אפשר לו לעשות בענין אחר לקיים גופו בדבר, כי יפה כוונו המסתירים עצמם בעת אכילתם כמו בעשיית צרכיהם, כי זה וזה אין לכוין בו אלא מצד ההכרח בלבד.

עוד כתב שם (בפרשת בשלח) וז"ל, וכן בכל הדברים שאדם עושה בזה העולם לקיום גופו, אם יש הנאה באותו מעשה יראה בעיניו כאילו הוא כפוי על המעשה ההוא, ובכך לא יקבל הנאה על המעשה ההוא. וזכור דברי רבי (כתובות קד.) לא נהייתי באצבע קטנה¹, לכן מכאן ואילך הזהר

¹ ועפ"י יש לפרש מה שאמרו בגמרא שרבי היי בא בכל ליל שב"ק לקדש עבור אשתו, וצ"ב מדוע בא בכל ליל שב"ק, וכי לא היי לה ממני לצאת ידי חובת קידוש. אך י"ל דכיון שרבי לא נהנה אפילו באצבע קטנה, ע"כ בא גם לאחר פטירתו לקדש עבור אשתו, לרמז לאנשי ביתו דאף דבשבת קודש מותר לאכול ולשתות כדי לקיים מצות עונג שבת, מ"מ צריכים לקדש את האכילה שיהי באופן של וקראת לשבת עונג, שבאמת יהי להשבת עונג מזה, ולא רק הנאה גופנית להגוף, וע"כ בא מגן עדן לקדש בכל ליל שב"ק

במעשיך שלא תעשה שום מעשה מעניני העולם הזה כי אם מה שהוא לקיומך בעולם, ואם יש במעשה ההוא שום צד הנאה אל תתכוון במעשה ההוא ובהנאתו כלל רק תדאג ותחמוד ותתאוה אלו הי אפטר לך לעשות המעשה ההוא מבלי שיהא שום הנאה, ובעת מאכלך יהי בעיניך כאלו חרב מונח על ראשך והגיהנם פתוח לך מתחתך, כי אם תאכל ותשתה יותר מן הראוי או אפילו באוכלך הראוי אם תתכוין ליהנות תיענש, ותחשוב ללבך כאלו אתה עומד לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה אשר שכירתו חופפת עליך תמיד ומתלוה עמך, עכ"ל.

ועיין בספה"ק עבודת ישראל (פרשת שלח, ד"ה דבר אל בני ישראל בבואכם אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה והי באכלכם וגוי תרימו תרומה לה), שכתב וז"ל: הנה הצדיק הקדוש ר' משולם זיסל מאניפאלי זצ"ל אמר, כשהאדם אוכל בתאוותו לפי דמיונו שאי אפשר לחיות בלא אכילה ושת"י, בודאי מן הנמנע שירים ניצוצי הקדושה שבתוך המאכל למעלה, רק אם האדם חכם ומשכיל על דבר ואומר בלבו הלא בודאי אם הבורא ב"ה רצה שנחי בלי אכילה, בודאי הי אפשר להתקיים כמו עתה, אלא שהבורא ב"ה רצונו להחיות נפש כל חי ע"י אכילה, ועי"ז אני מוכרח לאכול בקדושה וטהרה שאני עושה רצונו בזה, ואז יש בכח אדם להרים ניצוצי קודש לשורשם. וזה פי הפסוק בבואכם אל הארץ, דהיינו אל הארציות, ותדעו נאמנה אשר אני מביא אתכם שמה, כי אני הבאתי אותך לזה שהרעבון והצמאון מאת השי"ת והשביעה ג"כ מאתו, אז והי באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה להי ותגביהו הנ"ק למעלה, ודפח"ח.

ועפ"י מפרש בעבודת ישראל שאר הפסוקים שם, ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה, פי שלא יאמר האדם הנה אנכי עדיין רך בשנים ויש עת לכל חפץ כשאזקין אשוב לעבוד

לג דברי לר"ה שחל בשבת ושבת ר"ח תורה

אותו ית' בהגבהת הני"ק, אבל עתה כתיב (קהלת יא, ט) שמח בחור בילדותך, ולזה אמר הכתוב לא כן, רק ראשית עריסותיכם תרימו תרומה, כי עיקר העבודה בימי הילדות והבחרות כשהאדם שלם בכחו והוא הראשית לקדש מנעוריו, ואמר הכתוב אחר כך מראשית עריסותיכם, ומדייק שם רש"י על לשון מראשית עיין שם, ונבאר ג"כ לפי דרכינו, דהתורה מזהירה ג"כ שלא יאמר האדם אם כן אבטל את עצמי מכל וכל ועניני עולם הזה ואפי' הכרחית, זה ג"כ אינו רשאי, וכמ"ש מורינו מו' אלימלך בספר נועם אלימלך בפסוק (ויקרא כג, כב) ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך בקוצרך עי"ש. וז"ש הכתוב ג"כ כאן, מראשית עריסותיכם, מקצת ולא כולו, שלא תכלה את עצמך בסיגופים יותר מדאי, רק הכל בהשכל ובמישור וידעת את ה', עכ"ל הק' בעבודת ישראל שם.

- 1 -

עוד איתא בספרים הקדושים דאף דע"י המאכל שלא לשם שמים מתגברים הקליפות ל"ע, מ"מ במאכלי שבת אין להם שום אחיזה, וע"כ כתבו בספה"ק דבמאכל שאדם אוכל לכבוד שבי"ק או יומא דפגרא אחר, או בסעודת מצוה, אין רימה שולטת בו במה שאכל בסעודה זו, וגם אינו נענש בעונש חיבוט הקבר בעד אכילה זו.

- 2 -

ומטעם זה מובא בספה"ק דמאכל שבת אסור ליתן לאכול לדבר טמא, דכל הטעם דמאכלי שבת אין בהם אחיזה להקליפות, משום שבשבת יש לאדם נשמה יתירה, וע"כ יש קדושה יתירה במאכלי שבת, כדאיתא במסכת תענית ובפסחים (דף קי"ז), אמנם אם נותן לדבר טמא בהמה או ח"י טמאה לאכול ממאכלי שבת, הרי מוציא את המאכל מהקדושה אל הטומאה ח"ו, וע"כ אסור ליתן מאכל שבת לדבר טמא.

- 3 -

לד דברי לר"ה שחל בשבת ושבת ר"ח תורה

ועיין בתוס' ביצה (דף ל"ג ע"ב, ד"ה כי) שכתבו וז"ל: וי"ל דלעולם טעמא דמברכין אבשמים במוצאי שבת הוי משום נשמה יתירה, וביום טוב ליכא נשמה יתירה. ואם תאמר אמאי לא מברכין אבשמים כשחל יום טוב להיות במוצאי שבת, כיון דיש לו מאכלים חשובים וטובים מיישב דעתו ממילא בלא ריח בשמים.

ועיין בתוס' פסחים (דף ק"ב ע"ב, ד"ה רב) וז"ל: והכא אין מזכיר בשמים משום דשמחת יום טוב ואכילה ושתיה מועיל כמו בשמים, עיי"ש.

- ט -

והכוונה י"ל דכיון דפעולת האכילה בשבת ויום טוב אין בה אחיזה לחיצונים כלל כנ"ל, אי"כ הרי יש לזה אותה פעולה כמו בשמים, דהבשמים הם משום נשמה יתירה שיש לאדם בשבת, אך כיון דגם האכילה בשבת ויום טוב יש בה קדושה יתירה כנ"ל, אי"כ שפיר מובן כוונת התוס' במה שכתבו דשמחת יום טוב ואכילה ושתיה מועיל כמו בשמים.

- י -

עוד ראיה יש להביא לזה דממאכלי שבת אין חיבוט הקבר לאדם, דהרי ידוע מספה"ק על פסוק וקראת לשבת ענייג דמנגי"ע נתהפך לענייג בכח פעולת ענייג שבת. וכיון דמנגי"ע נתהפך לענייג, שפיר מובן הטעם שאין האדם נחבט בקבר עבור מה שאכל בשבת ויו"ט, כיון דקדושה יתירה אית בהו מכח הנשמה יתירה שיש באדם ביום שבי"ק ומכח קדושת יו"ט. ומבואר במדרש שעל כל עונג שמענג את השבת מקבל שכר כמו עבור אלף תעניתים.

ועי"כ היו הרבה צדיקים שדקדקו שלא אכלו סעודה רק אם הי' להם איזה סעודת מצוה, כגון סיום מסכתא וכדומה^ה, והטעם בזה דרק בהמאכל שאוכלים בסעודת

^ה וכדאי להעתיק קצת מ"ש בספר אורות מרדכי (תולדות הרה"ק ר' מרדכי מנאדבורנא זי"ע) (עמוד פ"א) אודות גודל עבודתו בקודש של הרה"ק מנאדבורנא באכילה, וז"ל:

לה דברי לר"ה שחל בשבת ושבת ר"ח התורה

מצוה אין רימה שולטת בו, משא"כ בסעודה שהאדם אוכל להנאתו סתם.

וכן כתב בספר מעבר יבק (שפתי צדק פרק כ"ד) וז"ל: **ואם לא נהנה מתענוגי העולם הזה אלא מסעודת מצוה, גם כן בשרו ישכון לבטח, דהואיל ולא נטל מחלק רוח מסאבא כלום, לית להו רשו עליהון כלל, וזכאה איהו מאן דלא מתהני מדיליה כלום,** עיי"ש.

רבינו היה אוכל ושותה מעט מאוד, וזאת רק פעם אחת ביום לאחר תפילת שחרית, שהיה גומרה על פי רוב לעת ערב, וגם **האוכל שאכל היה על פי רוב תפוחי אדמה שנשאר מסעודת שבת קודש או משאר סעודת מצוה**, מעורבים במים ומלח. האוכל עצמו היה לפעמים במצב כזה שאחרים לא היו מסוגלים כלל לאכול, ואף על פי כן היה רבינו נראה טוב ומראה פניו היה מצהיל כאילו אכל בשר ושתה יין, ולפעמים לא נגע רבינו כלל באוכל והיו מצטברים בחדרו אוכל של כל השבוע, ובערב שבת קודש טעם קצת ואת השאר ציוה להשליך לנהר, ולפעמים נתנו לרפואה או כסגולה לשאר ישועות.

עוד כתב שם, רבינו אמר פעם בזה הלשון: איך האב אויסגעארבעט מיין גוף אז ער זאל זיין צופרידן ווען מען לייגט אין אים אריין, און וואס מען לייגט אין אים אריין זאל ער זיין צופרידן, עיי"ש.

¹ אחר כך כתב שם עוד במעבר יבק, ומחמת חיבת הקודש נעתיק לשונו שם: "והשומר פיו ולשונו מכל מאכל ודיבור רע, שומר מצרות נפשו, כדאמרו בסוף פרשת משפטים [קכ"ה ע"א] באיסור בשר בחלב, ואפילו לאכול אותם בשעתא חדא או בסעודה חדא אמר כי מתראה בפניו גדי מקולס לגבי עליונים, וכתות טמאים מטמאים אותו, וגורם לעורר דינים חיזונים, ואם יוליד בן באותם מי' יומין ממשיך עליו נשמה מסטרא אחרא. ועל זה בני משפחתנו צוו והוזהרו מהחסידה זקנתי אם אמי מרת פיוריט"ה דמתקרייא בת שבע, אלמנת המנוח כמוהר"ר שלמה יעקב רפאל ממודיני"ה, **שלא לאכול אפילו חלב ואחר כך בשר אם לא כשיעור שיש בין סעודה לסעודה, וכן נהגנו עד היום הזה**, זה כתבתי לזרז בני ביתי והנלוים אליהם ממשפחתנו לבל ישנו תפקידתם, וכזה פסק בעל הלבושים [אוי"ח] סימן קע"ג [סעיף א']. ואמר שם בספר הזוהר [קכ"ה ע"ב] כי חנניה מישאל ועזריה צלמא דמאריהון לא אתעדי מנהון, בגין דלא אתענגו בגיעולי מיכליהון. ושים עיניך על מה שכתב ספר הזהר [שמניי מ"ב ע"ב] על פסוק [קהלת ו', ז'] כל עמל האדם לפיהו וגם הנפש לא תמלא, כי ודאי בזה כל הירא וחרד לנפשו יעשה משמרת למשמרת לבל יכנס בפיו שום דבר אסור, ויפקח עיניו מי שוחט מי

- יא -

ואפשר לומר עוד בטעם לשבת שאין האדם נענש בחיבוט הקבר בעד האכילות שאכל בשבת קודש, אף אם לא היתה כוונתו כ"כ לשמים, דהנה כתב בספה"ק קדושת לוי (פרשת בא, ד"ה או יבואר כה אמר ה' וגו'), לבאר מאמר רז"ל הנ"ל (בביצה דף ט"ז) כיון שבא שבת נותן השי"ת נשמה יתירה לישראל ובמוצאי שבת נוטלה, כמו שנאמר שבת וינפש כיון ששבת ווי אבדה נפש.

וכתב בקדושת לוי וז"ל, ראוי לדקדק מה זה שמביא ראיה מן הפסוק כיון ששבת, הלא כשיוצא שבת אבדה נפש. ונבאר על פי מאמר רבותינו ז"ל (שבת קי"ח ע"ב) שאלמלא שמרו ישראל שתי שבתות מיד היו נגאלין, ובמקום אחד מבואר בגמרא אלמלי שמרו שבת ראשונה כו', **והענין הוא ששבת מרמז על תשובה, כי שבת אותיות תש"ב, נמצא בשבת קודש עושים ישראל תשובה ויודעים שהתענוג שהיה להם בחול היה מדבר מאוס ומצער את עצמו כשיבא חול' שלא**

בודק ומי מנקר הבשר, וכל שכן שאר איסורין המצויין, **ודבר זה צריך זירוז מאוד כי מכשלה רבה היא.** ואמרו בויקרא רבה פרשה י"ג [ג] אריסטוון עתיד הקב"ה לעשות לעבדיו, וכל מי שלא אכל נבילות בעולם הזה זוכה לראותו לעולם הבא, הדא הוא דכתיב [ויקרא ז, כד] וחלב נבילה וחלב טריפה יעשה לכל מלאכה ואכול לא תאכלוהו, בשביל שתאכלו ממנו לעתיד לבא, ע"כ. וזוהי הסעודה של גן עדן שראו הנביאים, לא מתן שכר הצדיקים כדאמרו במדרש, ובמדבר רבה פרשה י"ג [ג] אמרו שהקב"ה מיסב עם הצדיקים אלו בסעודת גן עדן דכתיב [שיר השירים ד, טז] יבא דודי לגנו וגו'. עי"ש עוד.

¹ ועפ"י אפשר לפרש מאה"כ (דברים ה', י"ד-ט"ו) ויום השביעי שבת לה' אלקיך וגו' למען ינוח עבדך ואמתך כמוך, וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויוציאך ה' אלקיך משם ביד חזקה ובזרוע נטויה על כן צוה ה"א לעשות את יום השבת. דהנה אמרו רז"ל (קידושין דף ל"ו ע"א) לכדתניא בניס אתם לה' אלקיכם, בזמן שאתם נוהגים מנהג בניס אתם קרויים בניס, אין אתם נוהגים מנהג בניס אין אתם קרויים בניס, דברי ר' יהודה, ר' מאיר אומר בין כך ובין כך קרויים בניס. ובמקום אחר ארז"ל בזמן שעושים רצונו של מקום קרויים בניס, בני א-ל חי, ובזמן שאין עושין רצונו של מקום קרויים עבדים. עכ"פ רואים מזה דאם אין עושין רצונו של מקום קרויים עבדים, (ואף

לז דברי לר"ה שחל בשבת ושבת ר"ח תורה

יהיה להם ח"ו עוד התענוג כמו שהי' להם בחול מקודם, וזו היא כיון שבא שבת נותן השם יתברך נשמה יתירה לישראל, היינו שיהי' להם התענוג מתורה ומצות של השם יתברך כשעושים תשובה ופוחדים כיון ששבת ויש להם הנשמה יתירה ווי אבדה נפש בחול כשיבוא כמו שהיה להם מקודם, נמצא צריך שני שבתות, שבת אחד כדי לעשות תשובה ולהבין שצריך להיות להם תענוג מעבודת השם יתברך מהתורה ומצות, ואז בשבת שני אזי יש להם התענוג אמיתי, אבל כשיצאו ממצרים הי' להם בהירות גדול שראתה שפחה על היס מה שלא ראה יחזקאל, נמצא אם היו שומרים שבת ראשונה והיה להם התענוג אמיתי מתורה ומצות היו נגאלין, אבל כעת שיש חומר עב צריך שבת אחד לזכך החומר ולעשות תשובה, ואחר כך שבת שני להיות התענוג מתורה ומצות של השי"ת, עי"ש עוד בדבה"ק.

- יב -

ועפ"י דברי קדשו של הקדושת לוי מובן שפיר מדוע אין האדם נענש בחיבוט הקבר עבור מאכלים שאכל בשב"ק, דכיון דשב"ק בא האדם למדריגה גדולה ולהכרה שמה שעשה ומה שאכל בימות החול היתה שלא כראוי, א"כ מרגיש טעם מר במה שאכל בימות החול, וכיון שאינו מרגיש טעם טוב במאכלים שאוכל ביום שב"ק מחמת מרירות לבו על חסרון עבודתו בימות החול כנ"ל, ע"כ שפיר אינו נענש בחיבוט הקבר עבור זה, ודו"ק.

- יג -

לשיטת ר' מאיר דס"ל בין כך ובין כך קרויים בנים, מ"מ זהו ודאי שהעבד עושה רק לגרמי, ולא לשם קונו).

וזהו שאמה"כ שמור את יום השבת לקדשו, וע"י קדושת שבת תרגיש שמה שעשית בימות החול היה כל רצונך וחפצך לעצמך, ולא לשם שמים. וזהו וזכרת כי עבד היית במצרים, פי' דע"י שמירת שבת ואכילתך בקדושה תרגיש שבמצרים היתה לך בחינת עבד שאינו עושה לשם שמים, וזהו תכלית השבת לעורר את האדם שמה שאכל בימות השבוע היתה כוונתו רק לטובת עצמו, ולא לשם שמים, ודו"ק.

לח דברי לר"ה שחל בשבת ושבת ר"ח תורה

ויש לומר בדרך נכון טעם לזה שמאכלי שבת יש להם הכוח לעורר את האדם מתרדמתו הגשמי, שיראה איפה הוא עומד במשך כל ימות השבוע, דהטעם שיש קדושה גדולה כ"כ במאכלי שבת הוא עפ"י"מ שאמרו רז"ל **מעולם לא זזה שכינה מישראל, בשבת של חול**. וצ"ב הכוונה במה שאמר **בשבת של חול**.

וביארנו בספרים הקדושים הכוונה במ"ש בשבת של חול, דהרי ארז"ל (כתובות קי"א ע"ב) כל הדר בארץ ישראל דומה למי שיש לו אלקי והדר בחוץ לארץ דומה למי שאין לו אלקי. והכוונה בזה, דבארץ ישראל יש השראת השכינה על האדם הדר בה. אמנם בחוץ לארץ, אף שאין השכינה שרוי שם על האדם כמו בארץ ישראל, מ"מ בשבת קודש שכינה שרוי על האדם אף בחוץ לארץ.

וזהו כוונת המאמר, **מעולם לא זזה שכינה מישראל בשבת של חול**, פי' דבחוץ לארץ יש השראת השכינה על האדם השומר את השבת כראוי, כמו בארץ ישראל כל השבוע.

והנה ידוע מ"ש זקניי הב"ח ז"ל בשולחן ערוך אורח חיים (סימן ר"ח) ליישב קושיית הטור ז"ל על הי"א בברכת מעין שלש, ונאכל מפריה ונשבע מטובה. וכתב הטור דאין לומר כן, שאין לחמוד הארץ בשביל פריה וטובה, אלא לקיים מצוות התלויות בה. וכתב עליו הב"ח ז"ל ותימא, הלא קדושת הארץ הנשפע בה מקדושת הארץ העליונה היא נשפעת גם בפירותיה, שיונקים מקדושת השכינה השוכנת בקרב הארץ וכו', ועל כן ניחא שמכניסין בברכה זו ונאכל מפריה ונשבע מטובה, כי באכילת פירותיה אנו ניזונים מקדושת השכינה ומטהרתה ונשבע מטובתה, עכתדה"ק ז"ל.

דברי לר"ה שחל בשבת ושבת ר"ח תורה לט

נמצא דבארץ ישראל יש קדושה על המאכלים והפירות,^ה והם משפיעים לטובה על האדם שאוכלם, שיקדש ויטהר אי"ע ע"י אכילת הפירות והמאכלים שבא"י.

- יד -

ועפ"י הנ"ל דשבת שבחוץ לארץ חיבה יתירה נודעת לה כמו הדר בארץ ישראל במשך ששת ימי המעשה, ע"כ שפיר יש קדושה יתירה במאכלים שאוכל האדם לכבוד שב"ק אף בחוץ לארץ, וע"כ משפיעים על האדם שיעשה חשבון הנפש במה שאוכל ועושה במשך כל ימות השבוע, וכמ"ש בקדושת לוי הנ"ל, והבן כל זה.

- טו -

ועל פי זה אפשר לבאר הענין שנהגו בנות ישראל הכשרות לאפות חלות לכבוד שבת ולהפריש חלה, והוא מיוסד על מה שכתב הרמ"א ז"ל (או"ח סימן רמ"ב) הגה נוהגין ללוש כדי שיעור חלה בבית לעשות מהם לחמים לבצוע עליהם בשבת ויום טוב (סמך ממרדכי ריש מסכת ראש השנה), והוא מכבוד שבת ויום טוב ואין לשנות, ע"כ.

ולעניינינו יבואר שפיר, דהנה החינוך כתב במצות חלה (מצוה שפ"ה) "משורשי המצוה (מצות חלה) לפי שחיות של אדם במזונות, ורוב העולם יחיו בלחם, רצה המקום לזכותינו במצוה תמידית בלחמנו, כדי שתנוח ברכה בו ע"י המצוה, ונקבל בה זכות בנפשינו, ונמצאת העיסה מזון לגוף ומזון לנפש", עכ"ל.

הרי לנו מדבריו דהעיסה שמפרישין ממנה חלה הוא מזון לגוף ומזון לנפש. וכיון שמאכלי שבת מקדשים ומטהרים את האדם האוכלם, ע"כ שפיר נוהגים ללוש חלה כמ"ש הרמ"א,

^ה ומטעם זה הבעל דבר מתגרה יותר במאכלי אי"י להכשילם באכילת טבל ומעשרות, עד כדי כך שראיתי מרב אחד שכתב דרש ברבים שאחד מרבני הרבנות אמר לו, שכל הפירות הנשלחים לחו"ל אין מפרישים מהם תרומות ומעשרות רח"ל. וא"כ מי יודע עד כמה נאמנותם על כשרות לבני אי"י.

דהחלה הוא מזון הגוף ומזון לנפש, והוא ענין אחד עם השבת, ודו"ק.

- טז -

ועיין בספה"ק פרי חיים על אבות שכתב, וטוב שיאמר בפה בדיבור הריני אוכל כדי שאהיי בריא וחזק לעבודת הבורא, וגם להוציא ניצה"ק שבזה המאכל, וכשעושה כן אז מדביק הניצוצות הקדושות אל נר"ן שבאדם, ובתורה שעוסק על השלחן יש להם עלי' גדולה, ע"כ.

ועיין בצעטיל קטן שבספה"ק נועם אלימלך, שכתב (באות ג') וזה לשון קדשו:

גם בשעת אכילה וזיווג יכוין כנ"ל, וכשיתחיל להרגיש תענוג גשמי יצייר במחשבתו כנ"ל ותיכף ומיד יאמר בפיו ובלבבו שיותר הי' לו תענוג ושמחה בעשיית מ"ע של ונקדשתי באופן הנ"ל מהרגשת תענוג גשמי הזה שהוא מהצרעת משכא דחויא וכך יאמר וראה לדבר שיותר הי' לו תענוג ושמחה בעשיית מ"ע של ונקדשתי באופן הנ"ל שאפילו היו חוטפין אותו רוצחים באמצע אכילה וזיווג לעשות לו העינוים קשים הייתי משמח א"ע על קידוש הש"י יותר מתענוג גשמי הזה, אך יזהר שיהיה דובר אמת בלבבו ושיהיי אז בשעת מעשה תקוע על לוח לבו בתוכיות ובפנימיות הלב באמת גמור ולא ישטה א"ע להיות כגונב דעת עליונה ח"ו, ע"כ.

ובצעטיל קטן שם (אות ט"ו) כתב עוד, וזה לשון קדשו:

קודם נטילת ידים לאכילה יאמר תפלת השב של ר"י ז"ל ואחר אכילת המוציא יאמר בזה הלשון לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, אין אני אוכל להנאת גופי ח"ו רק שיהיה גופי בריא וחזק לעבודתו ית"ש, ואל יעכב שום חטא ועון והרהור רע ותענוג גשמי את היחוד קוב"ה על ידי ניצוצות קדושות של האכילה והשתיה הזה, ויכוין כשהוא אוכל דבר מה או שותה דבר מה שהטעם שהוא מרגיש בפיו בשעת לעיסה ובשעת גמיעה היא פנימיות הקדושה וניצוצות

מא דברי לר"ה שחל בשבת ושבת ר"ח תורה

הקדושה השורה במאכל או במשקה ההוא, וע"י האכילה והטחינה בשיניים והאצטומכא נברר הפנימיות מהמאכל שלא יעשה מו' תר' להשפיע לחיצונים ואז נפשו נהנית מהפנימיות והפסולת נעשה מותרות ונדחה אל החיצונים ויקבל אז במחשבתו שתיכף ומיד כשירגיש שיצטרך לנקבו לא ישהה את הפסולת בקרבו לטמא ח"ו את מוחו ולשקץ את נפשו להשהות את הצואה והשתן בקרבו אפילו רגע אחד, וגם יצייר לפניו בשעת אכילה האותיות מאכ"ל בכתב אשורית ויהרהר שעולה צ"א כמנין הוי"ה בשילוב אדנ"י, עכלה"ק.

- יז -

והנה כבר הבאנו לעיל דבמאכלי שב"ק ויו"ט ושאר סעודות מצוה, אין הרמה שולטת על מה שאוכל האדם אף אם אין כוונתו כ"כ לשם שמים.

אמנם באמת אף במאכלי שבת קודש צריך האדם לזוהר מאוד שלא ירמה א"ע גם בזה, כי לפעמים נדמה לו שאוכל לכבוד שבת ובאמת אינו אוכל כי אם להנאת גופו, וכמו שכתב בספר א"א (פרשת משפטים) וז"ל: שמעתי מאמורי"ר ז"ל שהוכיח לאדם אחד אשר חטף לאכול איזה מאכל בשבת, ואמר שכוונתו לכבוד שבת, והוכיח לו ואמר כי כל שלא תיקן מדותיו עד שהגשמיות יהיה נמאס עליו, אז נדמה לו שאוכל לכבוד שבת, אבל באמת אינו כן, עיי"ש. חזינן מזה דלפעמים יכול האדם לדמות בעיני עצמו שאוכל לכבוד שבת או שאר סעודת מצוה, ובאמת אינו אוכל כי אם להנאת גופו.

- יח -

ועל זה יש עצה שיקיים מ"ש ויאמר בפיו הפסוק וקראת לשבת עונג^ט, ואז אף אם יש לו תענוג מהאוכל, מ"מ הוא

ט ועיין בספר שולחן הטהור (דף רנ"ח ע"ב) שכתב וז"ל:

והנה נהגו עלמא לומר בשבת באכילתם לכבוד שבת קודש, כמדומה ששמעתי בשם צדיק אחד האיך אפשר לשקר בשבת, והלא גם עמי הארץ

יראים לשקר, כמובא בדברי רז"ל (ירושלמי דמאי פרק ד' הלכה א') ואיך אפשר לומר שאוכל לכבוד שבת, והלא הקב"ה יודע האמת שאוכל למלאות נפשו כי רעה, והגם אלו שאינם אוכלים למלאות כריסם, אבל עכ"פ לשבר רעבונם נפשם חפצה והאיך יאמרו דבר שאינו כן, ודובר שקרים לא יכון לנגד עיניו.

ועל זה אתן לך עצה טובה, הגם **שמאכלי שבת קודש גבוהים רמים ונשגבים עמוקים בסודות ואין אתנו יודע עד מה**, אבל ידוע כי לכל ענין יש כוונה גם בפשטות. והנה אכילת שבת קודש לא נצטוינו בצווי בפירוש מן התורה, רק במאמר הנביא ישעי' (ישעי' נח, יג) **וקראת לשבת עונג**, והחכמים סמכוהו אקרא תלתא סעודתא אתלתא היום דכתיב גבי מן כמובא בריש המאמר.

והנה כוונת עונג השבת כבר ביארתי לעיל בשם סה"ק סידורו של שבת, כי **שבת הוא חדוה ותענוג מלכו של עולם**, וגודל האורה והשמחה הנמשך לכל העולמות ועלייתם להקדושה עליונה, וחפץ השם ברוב רחמיו כי גם עמו הקדוש דרי מטה גם כן יתענגו בגודל התענוג ויקר תפארת עוזו, על כן צוה אותם להתענג בשבת כדי להנפש מטירחת ועמל כל ימי השבוע טירחות החומר אשר מטריד הנפש מלעשות רצון קונה, וזה הכוונה הפשוטה שיכוין בכל לעיסה שיעשה בזה רצון הקב"ה שצוה להתענג בשבת, מפני שהוא עונג ושמחה וחדוה לכל העולמות, לכן יעצתי לחבירי שלא יתנהגו כמנהג העולם, **רק יאמרו בכל פעם הכתוב וקראת לשבת עונג**, וגם יכול לומר הכתוב ויאמר משה אכלוהו היום כי שבת היום לה', כי מכאן אסמכוהו רבנן לאכילת שבת. רק אדם כזה אשר יודע בבירור כי אינו אוכל רק לכבוד שבת, או אינו אוכל כל ימות השבוע בשר ויין רק בשבת, וכוונתו בשביל כבוד שבת, אז יכול לומר לכבוד שב"ק כמובן, אבל מי שאינו בר הכי, **טוב שיאמר בכל פעם הריני רוצה לקיים מצות הבורא שהוא וקראת לשבת עונג**, ואסמכוהו רבנן אקרא אכלוהו היום, עכ"ל ספר שולחן הטהור שם.

ובאמת יש להוסיף לזה עובדא שהי' אצל רבו של בעל השלחן הטהור, ה"ה הגה"ק בעל צבי לצדיק מבלאזוב זצ"ל, שפעם סעד על שלחנו הטהור בש"ק צדיק וקדוש אחד מגדולי הדור ההוא, שהי' צעיר בהרבה מהגה"ק מבלאזוב, ודרכו של הצדיק ההוא היתה לצעוק בעת אכילת מאכלי שב"ק **"לכבוד שבת קודש"**. וכשהי' אצל הרה"ק מבלאזוב ואמר ג"כ כן, אמר הצבי לצדיק (שלא הי' יכול לסבול "פרומענישן"), **"אזוי? כ"האב גארנישט געוואוסט"**, זהו תוכן הסיפור.

וי"ל דדעת הגה"ק מבלאזוב זצ"ל היתה ג"כ כמו שכתב תלמידו בספר שלחן הטהור, דממה נפשך, מי שאינו צדיק אז הוא דובר שקרים ח"ו אם אומר

מקיים מצות עונג שבת, וע"י סעודת שבת לא תשלוט בו רימה.

ועיין בספר דרך הטובה והישרה (שער הקדושה) שכתב וזה לשונו: מורי ז"ל הרב הקדוש ממאגליניצא אמר איך יוכל אדם לישב לאכול, אם אין נבזה ונמאס לו המאכל מקודם, היצר הרע יוכל לפתות שיתענה ג' ימים כדי שיאכל אחר כך בתאוה, ויראה שלא יאכל כסוס עם הפסולת רק שיברור הטוב והחיות, ע"כ.

ועיין בספר דרך אמונה ומעשה רב שכתב וז"ל: מה שאמרו חז"ל אל יאמר אדם אי אפשר בבשר אסור, אלא יאמר אפשר בו רק אבי שבשמים גזר עלי, הצדיק צריך לומר כן, אבל הבעל תשובה צריך למאס לגמרי הרע, ויזכור מה שגרם לו התאוות, ועי"ז ישנא את הרע, ועיקר עבדות לעקור המדות הרעות, כי בעוד שהרע בקרבו פוגם במעשים טובים שלו, והעיקר לעקור מסך המבדיל, והקדושה באה ממילא וכו'. מורי אמר לי העיקר לשבור המסכים וזה הגדולה שבעבדות, אמר בשם הרב הקדוש היהודי מפשיסחא שהזהיר אפילו לאנשים פשוטים שלא יאכלו בתאוה ולהתפלל קודם אכילה שיהא לו זכות אבות שלא יפול בהתאוות ולא יתגשם. אדם שאוכל לשם שמים גרע מבהמה שמעלה אכילתה בזה שמעלה גרה, ואם אדם אוכל בתאוה אין עוד תקנה להמאכל, עד כאן לשונו.

אמנם באמת מובא בספה"ק ליקוטי אמרים תניא (פרק ז') דאף אם אינו מכוין כ"כ לשם שמים מ"מ עדיין יכול להיות תיקון להמאכל, וזה לשונו שם:

"אך מי שהוא בזוללי בשר וסובאי יין למלאות תאות גופו ונפשו הבהמית שהוא בחינת יסוד המים מארבע יסודות הרעים שבה, שממנו מדת התאוה, הנה ע"י זה יורד חיות הבשר והיין שבקרבו ונכלל לפי שעה ברע גמור שבשלש

קליפות הטמאות וגופו נעשה להן לבוש ומרכבה לפי שעה עד אשר ישוב האדם ויחזור לעבודת ה' ולתורתו, **כי לפי שהיה בשר היתר ויין כשר לכך יכולים לחזור ולעלות עמו בשונו לעבודת ה'**, שזהו לשון היתר ומותר, כלומר שאינו קשור ואסור בידי החיצונים שלא יוכל לחזור ולעלות לה' רק שהרשימו ממנו נשאר בגוף **ועל כן צריך הגוף לחיבוט הקבר כמ"ש לקמן**, מה שאין כן במאכלות אסורות וביאות אסורות שהן משלש קליפות הטמאות לגמרי הם אסורים וקשורים בידי החיצונים לעולם ואין עולים משם עד כי יבא יומם ויבולע המות לנצח כמ"ש ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ, או עד שיעשה תשובה גדולה כל כך שזדונות נעשו לו כזכיות ממש שהיא תשובה מאהבה מעומקא דלבא וכי עיי"ש.

- יט -

ועפ"י מה שהבאנו למעלה מספרים הקדושים דע"י אכילת סעודת שב"ק ויו"ט ור"ח, או שאר סעודת מצוה, אין רימה שולטת באדם מכח אכילה זו, וגם אינו נענש בחיבוט הקבר, אפשר לבאר שפיר מה שכתב בספר הקדוש ראשית חכמה (שער היראה פרק ג' אות מ"ה), וז"ל, ומה יעשה וינצל מדין הקבר, יהיה אוהב צדקות ואוהב תוכחות ואוהב גמילות חסדים **ומכניס אורחים לתוך ביתו** ויתפלל תפלתו בכוונה, אפילו מת בחוץ לארץ אינו רואה (דין הקבר) שנאמר (יונה ב', ג') ויאמר קראתי מצרה לי וגוי, עיי"ש.

¹ לא מיבעיא אם דר בארץ ישראל, עיין בספר דבק מאח שכתב במערכת ארץ ישראל וז"ל: כמו צער בנפשי על זה כמה שנים שיצאתי מקודש לחוץ לארץ ולא אסתייעא מילתא לחזור לארץ הקדושה בתשובה שלימה ולשכון כבוד בארצנו, השם יזכנו, ונדוע בשערים ראשונים ואחרונים מאירים ומזהירים על מעלת ארץ ישראל וקדושתה לאין ערך ותכלית הדבר בקדושו רשבי"י הקדוש בזהר הקדוש שמות דף קמ"א וז"ל, מאן דאתקבר בארעא קדישא ביום שמת לא שלטה עליו רוחא מסאבא כלל, ועיי"ש דף ר"ן. ואמרו במדרש שוחר טוב **אשריהם יושבי ארץ ישראל שאין להם עון לא בחייהם ולא במיתתם** (אנא ה' יזכני שם תהיה קבורתי) ובמה יזכה נער את אורתיו

דברי לר"ה שחל בשבת ושבת ר"ח תורה מה

ואפשר לפרש הענין מדוע המכניס אורחים לתוך ביתו אינו רואה דין הקבר, לפי מה שהבאנו לעיל דעיקר חיבוט הקבר הוא מחמת שאינו אוכל כראוי, אך אם מקיים מצות הכנסת אורחים הרי יש לסעודתו דין של סעודת מצוה, אשר בעד מה שאוכל בסעודת מצוה אינו נענש בחיבוט הקבר, ע"י קאמר שפיר דהמכניס אורחים לתוך ביתו אינו רואה בדין הקבר, כיון שיש לזה דין של סעודת מצוה אשר בזה אין נענשים בחיבוט הקבר, ודו"ק. (אך מובן מאליו שהמאכלים שנותן לאורחיו צריכים להיות בתכלית הכשרות, דאי לאו הכי יצא שכרו בהפסדו ח"ו, ולא עוד אלא שמחטיא את הרבים).

- כ -

ועל דרך זה יש לבאר הכתובים בפרשת בהעלותך (במדבר י"א, ד', ולהלן) שבני ישראל אנשי דור המדבר התאוננו על חסרון הבשר, והאספסוף אשר בקרב התאוות וישובו ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכילנו בשר וגו', ועתה נפשינו יבשה אין כל בלתי אל המן עינינו, ויאמר משה אל ה' וגו' מאין לי בשר לתת לכל העם הזה כי יבכו עלי לאמור תנה לנו בשר ונאכלה וגו', ואל העם תאמר התקדשו למחר ואכלתם בשר וגו', ורוח נסע מאת ה' ויגז שלזים מן הים ויטוש על המחנה כדרך יום כה וכדרך יום כה וגו' ויקם העם כל היום ההוא וכל הלילה וכל יום המחרת ויאספו את השליו וגו' הבשר עודנו בין שניהם טרם יכרת ואף ה' חרה בעם ויך ה' בעם מכה רבה מאוד ויקרא את שם המקום ההוא קברות התאוה כי שם קברו את העם המתאווים.

והנה המפורשים דקדקו הרבה בפסוקים אלו, דהלא בני ישראל שבאותו הדור היו דור דעה וכל כוונתם לשמים, וא"כ מדוע התאוננו על חסרון הבשר.

עוד דקדקו המפורשים במה שהתאונן משה רבינו ע"ה מאין לי בשר לתת לכל העם הזה, וכי ה"י מחוסר בטחון

ואמונה ח"ו שביד הקב"ה כביכול לתת בשר ככל הצורך, היד ה' תקצר ח"ו.

עוד צ"ב בכתוב ויקרא את שם המקום ההוא **קברות התאווה** כי שם קברו את העם המתאווים, מדוע קרא שם המקום **קברות התאווה**, אם על שם התאווה, הי' די לקרוא שם המקום תאווה, ולא קברות התאווה.

- כא -

אך לפי מה שכתבנו למעלה יובן שפיר, דטענת בני ישראל היתה שרוצים לאכול בשר כדי להעלות את הניצוצות הקדושים הטמונים בבשר. אמנם הם חששו דאם יהי להם בשר כפי תאותם, ויאכלו אותה לשם תאווה, אז לא די שלא יעלו את הניצוצות רק אדרבה יוסיפו עוד לעשות סרה בזה ח"ו, כי זה גרוע יותר אם אין מכוונים בעת האכילה שיהא לשם שמים, ע"כ אמרו **ונפשינו יבשה אין כל**, שאין לנו שום לחלוחית דקדושה אשר עיי"ז נוכל לאכול בשר בקדושה ובטהרה, ע"כ רצו שמשה רבינו ע"ה יתן להם בשר, כדי שיהא להבשר דין סעודת מצוה¹⁴, ועיי"ז ינצלו מדין הקבר.

אמנם משה רבינו ע"ה חשש שאם לא יאכלו את הבשר כראוי יהי להם האכילה לזרא, ויענשו בחיבוט הקבר ח"ו, ע"כ אמר משה בענוותנותו **מאין לי בשר לתת לכל העם הזה**, פי' וכי אני במדריגה כזאת אשר הבשר שאני אתן להם יהא לו דין של סעודת מצוה שעלי' לא תשלוט הרימה באדם לאחר פטירתו, הלא אין לזה דין סעודת מצוה, ע"כ התאונן ואמר "מאין לי בשר לתת לכל העם הזה", פי' מאין לי

¹⁴ וכמו שכתב רש"י בפרשת יתרו (שמות י"ח י"ג) בד"ה לפני האלקים, מכאן שהנהנה מסעודה שתלמידי חכמים מסובין בה כאילו נהנה מזיו השכינה, עיי"ש. והטעם בזה הוא דעיי"ז יש להסעודה דין סעודת מצוה, והרי זה כאילו נהנה מזיו השכינה, ולא לשם הנאת עצמו.

וקודם לזה כתב שם רש"י, ויבא אהרן וגוי' ומשה היכן הלך, והלא הוא שיצא לקראתו וגרם לו את כל הכבוד הזה, אלא שהיה עומד ומשמש לפניו. והטעם בזה ג"כ י"ל שמשה הי' עומד ומשמש לפניו כדי שיהא לזה דין של סעודת מצוה, עיי"ש שהוא עומד ומשמש.

הבחינה שיהא להבשר שאני אתן להם, דין של סעודת מצוה, ונמצא דמשה רבע"ה אמר כן מחמת ענוותנותו, ולא מחמת חסרון אמונה ח"ו.

- כב -

וע"כ אמר הקב"ה למשה, **ואל העם תאמרו התקדשו למחר ואכלתם בשר**, פ"י אם תקדשו עצמכם כראוי אז תוכלו לאכול בשר, שלא תהא רימה שולטת בכם, משא"כ אם לא תקדשו עצמכם כראוי (ואף שרש"י פ"י תיבת התקדשו מלשון הזמנה, הזמינו עצמכם לפורענות וכן הוא אומר הקדישם ליום הריגה, עיי"ש, מ"מ אפשר לומר גם לזכות, דהכוונה היא דאם תקדשו עצמכם מותר לכם לאכול בשר).

- כג -

ולזה אמר הכתוב **ורוח נסע מאת ה'**, דאחר שירד רוח טהרה על ישראל מן השמים, לעוררם לתשובה ולעבודת השי"ת כראוי, שיוכלו לאכול בקדושה וטהרה, אז **ויגזו שלום מן הים, ויקם העם כל היום ההוא וכל הלילה וגו'**, שרצו לזכות להקדושה שירדה מן השמים, ובאמת מי שאכל לשם שמים לא אירע לו כלום, רק מי שה"י בבחינת **הבשר עודנו בין שניהם טרם יכרת**, רק אצל אנשים כאלו נתקיים **ואף ה' חרה בעם ויך ה' בעם מכה רבה מאוד, ויקרא את שם המקום ההוא קברות התאווה כי שם קברו את העם המתאווים**, פ"י דמי שמתכוון בעת אכילתו רק לשם תאוה, מרגיש את העונש בתוך קברו, משא"כ מי שאוכל לשם שמים אינו נענש בקבר, ודו"ק.

- כד -

ואגב, יש לומר עוד טעם לשבח על שקראו שם המקום **קברות התאוה**, לרמז דאם אין אוכלים כראוי רק לשם תאוה, קוברים ח"ו את ניצוצות הקדושה הטמונים בתוך המאכלים שיפלו עוד לעומקא דתהומא רבה ולא יהא להם על"י ח"ו, כדברי התניא קדישא הנ"ל שכתב וז"ל, **אך מי**

מח דברי לר"ה שחל בשבת ושבת ר"ח תורה

שהוא בזוללי בשר וסובאי יין למלאות תאות גופו ונפשו הבהמית שהוא בחינת יסוד המים מארבע יסודות הרעים שבה שממנו מדת התאוה הנה על ידי זה יורד חיות הברש והיין שבקרבו ונכלל לפי שעה ברע גמור שבשלש קליפות הטמאות וגופו נעשה להן לבוש ומרכבה לפי שעה עד אשר ישוב האדם ויחזור לעבודת ה' ולתורתו כי לפי שהיה בשר היתר ויין כשר לכך יכולים לחזור ולעלות עמו בשובו לעבודת ה' שזהו לשון היתר ומותר, כלומר שאינו קשור ואסור ביד החיצונים וכו' עיי"ש.

וזהו קברות התאוה, דהמתאוה לאכול בשר תאוה גורם שהניצוצות ירדו ויוקברו אצל הסטרא אחרא ח"ו, ועל כן צריך הגוף לחיבוט הקבר וכמ"ש שם בתניא.

- כה -

והנה בענין חיוב משתה ושמחה בשבת ויום טוב כתב בספר הקי' תולדות יעקב יוסף (פרשת תבא) וז"ל: נראה לי להבין טעם משתה ושמחה בשבת וביום טוב, מלבד הטעם המבואר להבאים בסוד ד' תיקון ג' סעודות דשבת, וגם ביום טוב טעמו מבואר. אך נ"ל על דרך מליצה, ששמעתי ממורי (הבעל שם טוב זי"ע) משל לבן מלך שנשתלח למרחקים לכפר פחותי הערך, ובהאריך הזמן שמה הגיע כתב מאביו המלך, ורצה לשמוח בו מאוד, אך שחש מבני הכפר שילעיגו עליו באומרם מה יום מיומים, ושמחה מה זו עושה. מה עשה בן המלך, קרא לבני הכפר וקנה להם יין ושאר מיני משקים המשכרים עד ששמחו בעסק יין, והוא מצא עת לשמוח מאוד בשמחת אביו ודפח"ת.

והנמשל מובן, כי הנשמה בושה לשמוח בשבת בשמחת אביה המלך מלכי המלכים הקב"ה בהנשמה יתירה שהוא לה אגרת שלומים מאביה, מחמת הגוף שהוא כבן כפר, לכך צייתה תורה לענג הגוף בשבת ויום טוב, ואז כשהגוף שמח בשמחת הגוף אז יש פנאי לנשמה לשמוח בשמחת דביקות המלך הקב"ה ודי בזה. העולה מזה דאין מקום לגוף לשמוח בשבת ויום טוב, כי אם כדי שיהי' אז פנאי לבן המלך שהוא

הנשמה לשמוח בשמחת אביה שבשמים משא"כ בלאו הכי, וזה שדקדק הש"ס בתיבות יתירות אמר לוו עלי וקדשו קדושת היום והאמינו בי ואז אני פורע, ור"ל שיהי' הלואה לענג הגוף בשביל הנשמה. וז"ש לוו עלי כי יש לו חלק אלוקי, והיינו דמפרש ואמר קדשו קדושת היום, ר"ל שהנשמה תקדש א"ע בקדושת היום, והאמינו בי כי נודע שהאמונה היא דביקות הנשמה בהקב"ה, כמו ששמעתי ממורי ויאמינו בה' ובמשה וגו', ואז רשות ללוות לענג הגוף כדי לקדש הנשמה ולהאמין ולדבק בשמו ית' אז אני פורע, ומ"ש עשה שבתך חול (פסחים קי"ב) היינו כשאינו עושה בשביל בן המלך רק בשביל בן כפר לחוד, שאז נקרא שבתך של הגוף אז יעשה חול ולא יצטרך לבריות, כמו במשל שאין בן המלך פורע לבן כפר כי אם לתועלתו, וק"ל, עכ"ד הקדושים של התולדות יעקב יוסף.

- כו -

ועל פי זה יבואר לן שפיר מה שאמר הנביא ישעי', והי' מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחות לפני ה'. ודקדקנו מדוע כפל הכתוב את לשונו, מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו.

אך יבואר שפיר לפי מה שהבאנו לעיל מדברי ספה"ק עבודת ישראל פרשת שלח, שלא יאמר האדם הנה אנכי עדיין רך בשנים ויש עת לכל חפץ כשאזקין אשוב לעבוד אותו יתברך בהגבהת הניצוצות הקדושות, אבל עתה כתיב שמח בחור בילדותך, ולזה אמר הכתוב לא כן, רק ראשית עריסותיכם תרימו תרומה, כי עיקר העבודה בימי הילדות והבחרות כשהאדם שלם בכחו והוא הראשית לקדש מנעוריו, עיי"ש.

ועל כן כפל הכתוב לשונו, מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו, דלא די לאדם שיעבוד על זה בשבתות ומועדים וחדשים לעת זקנתו, אלא שצריך לעבוד עבודה גם בצעירותו, כשחושב שעדיין יש לו זמן על זה, צריך ג"כ

להשתדל בזה **שיבא כל בשר להשתחות לפני ה'**, שיאכל את הבשר לשם שמים ולא לשם תאוות והנאת גופו.

- כז -

וזהו שאמר הכתוב והיה מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחות לפני ה', דבאכילת בשר שאוכלים בחודש ושבת שפיר יש בזה בחינת **להשתחות לפני ה'**, אף שלא אכל כ"כ לשם שמים, וכנ"ל.

- כח -

ועל פי זה מיושב ג"כ קושית המפרשים שהבאנו, מדוע נקט קרא יבא כל **בשר**, ולא קאמר יבא כל איש. אך להנ"ל הכוונה, דבאכילה בשבת קודש או בראש חודש, שהוא עת וזמן קדוש, שפיר יבא כל **בשר** להשתחות לה', דאז יש עלי להאכילות שהאדם אוכל בסעודתו, ולא יצטרך לקבל ע"ז עונש חיבוט הקבר ח"ו, וכנ"ל.

- כט -

ובזה יתבאר גם מה שאומרים בסעודת ראש חודש המזמור (תהלים ק"ד) ברכי נפשי את ה' ה' אלקי גדלת מאוד. כיון דמה שאוכלים בסעודת ראש חודש יש לו חשיבות בקדושה כמו מאכלי שבת, שאין בזה כח ושליטה לסטרא אחרא, ע"כ אומרים אז מזמור **ברכי נפשי את ה'**, דאז הנפש שמחה ומברכת לה' על שזוכה להתקרב אל הקדושה אף בסעודה שאוכל האדם, ואינו פוגם בזה בנפשו.

- ל -

וזהו שאומרים אחר כך ה' **אלקי גדלת מאוד**, וצ"ב מדוע אמר ב' השמות, ה' אלקי. אך י"ל דידוע מספה"ק דעניני גשמיות וטבע העולם הזה רמוזים בשם אלקיים, דאלהיים בגימטריא הטב"ע. וזהו שאומרים בראש חודש, בעת שמעלים להקב"ה את הסעודה שאוכלים, ה' **אלקי גדלת מאוד**, דבראש חודש יש עלי וגדולה לכל הטבע, ע"י שאוכל בקדושה ומעלה את האכילה ע"ז, גורם להעלות כל הטבע

כמובן, וע"כ **גדלת מאוד**, ששמו של הקב"ה נתגדל ונתקדש אף בטבע העולם, ודו"ק.

- לא -

ובזה יתורץ קושייתינו הראשונה במה שאומרים בתפלת שבת, כאמור לדוד ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו, ודקדקנו מהו אומרו וכל קרבי. אך להנ"ל דבשבת יש עלי' להמאכלים שאוכלים, א"כ שפיר אומרים **וכל קרבי את שם קדשו**, דבשבת מתקדשים כל המאכלים שבתוך קרבי לשם שמים.

- לב -

ומתורץ גם קושייתנו מדוע אומרים פסוק זה דוקא בשבת, כיון דבשבת יש עלי' להקרבים ע"י שאוכלים בקדושה ובטהרה, וזה **וכל קרבי את שם קדשו**, דגם קרבי מקדשים שם הקב"ה בשבת קודש, ע"י שאוכלים את המאכלים לכבוד שבת קודש, ודו"ק.

- לג -

ועפ"י מה שהבאנו לעיל מספה"ק תולדות יעקב יוסף דלכן צייתה התורה לענג הגוף בשבת ויום טוב, דכשהגוף שמח בשמחת הגוף אז יש פנאי לנשמה לשמוח בשמחת דביקות המלך הקב"ה, יובן שפיר מה שאמר הכתוב **והיה מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחות לפני ה'.** דהנה אמרו חז"ל (בראשית רבה פמ"ג) אין והיה אלא לשון שמחה. והיינו דהוא שמחה להנשמה מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו, שיש לה פנאי לשמוח בשמחת דביקות המלך מלכי המלכים הקב"ה, ואיך זוכה לשמחה זו, על זה אמר הכתוב שהוא ע"י **יבא כל בשר להשתחות לפני ה'**, ע"י שמעלים את הבשר של הגוף כשמתענג ומתעדן לכבוד שבת קודש, עי"ז יש שמחה להנשמה, וע"כ פתח הכתוב בתיבת **והיה** לשון שמחה, שהוא שמחה להנשמה, והעיקר הוא שמחת הנשמה, ע"כ פתח הכתוב בזה, והבן.

- לד -

וזהו ג"כ מה שאומרים בשב"ק **כאמור לדוד ברכי נפשי את ה'**, דכדי שיוכל הנפש לברך את השי"ת ברוב שמחתו שהנשמה שמחה עם הבורא יתברך, צריך ליתן להגוף חלקו כדברי התולדות, **וכל קרבי את שם קדשו**, דעיי"ז יש שמחה להנפש, וכנ"ל.

- לה -

ובאופן אחר יש לפרש מה שאומרים לדוד ברכי נפשי את ה' **וכל קרבי את שם קדשו**, ויש לדקדק דהנה תיבת כל הוא ריבוי, כמו שאמרו חז"ל כל לרבות, א"כ מה בעי לרבות בזה שאמר **וכל קרבי**. וקושיא זו יש להקשות גם במה שאמר ישע"י הנביא **יבא כל בשר**, מאי בעי לרבות בזה שאמר **כל בשר**.

אך יבואר באופן אחר, דידוע מספרים הקדושים דעיי"ו סעודות שב"ק מעלים כל האכילות של כל השבוע ג"כ, וכמו שמרומז במ"ד בזוה"ק כל ברכאין דלעילא ולתתא ביומא שביעאה תליין, פ"י דהם תלויים ועומדים על עבודת האדם בשבת קודש, אם מתנהג כראוי בשבת מעלה עיי"ז גם מעשיו שעשה במשך ששת ימי המעשה, וכן הוא בגשמיות, דבאכילת האדם בשב"ק מעלה את כל מה שאכל בכל ימות השבוע, כמובא כל זה בספה"ק.

- לו -

וזהו שאמר הנביא והי' **מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחות לפני ה'**, דעיי"ו עבודת האדם בסעודת ראש חודש ובשבת מעלה את כל הסעודות שאכל במשך כל ימות החודש והשבוע, וע"כ אמר **כל בשר**, שיש עליי לכל הבשר שאכל.

- לז -

וזהו ג"כ שאומרים בשבת קודש כאמור לדוד **ברכי נפשי את ה'**, שבש"ק נפשי יכולה לברך את ה', **כי וכל קרבי את שם קדשו**, שע"י אכילתי בשב"ק יש עליי להקדושה לכל מה שירד לתוך קרבי במשך כל ימות השבוע.

- לח -

ועפ"י יתבאר שפיר הגמרא ביצה (דף ט"ו ע"ב) שהזכרנו בתחילת הדרוש, שר' אליעזר אמר לתלמידיו לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים כי קדוש היום לאדונינו, ודקדקנו בזה מהו השייכות להך ענינא **דכי קדוש היום לאדונינו עם רישא דקרא, אכלו משמנים ושתו ממתקים**, וכי משום שקדוש היום לאדונינו יש להם לאכול משמנים ולשתות ממתקים, בתמיה.

ולהנ"ל מיושב שפיר, דאדרבה, כיון שהיום הוא קדוש לאדונינו, ע"כ אין צריכים לחשוש מחיבוט הקבר ח"ו ע"י האכילה ההוא, כי בסעודת מצוה וביום קדוש כשבת ויום טוב אין האדם נענש בחיבוט הקבר על אכילה ההוא, וע"כ שפיר אמר הטעם מדוע יכולים לאכול משמנים ולשתות ממתקים, **מחמת כי קדוש היום לאדונינו.**

- לט -

ועפ"י הנ"ל דמאכלי שבת קודש ויום טוב הם מזון הגוף ומזון הנפש, יש לומר עוד בביאור כפל הלשון, **לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים כי קדוש היום לאדונינו, פי' לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים** רומז על מזון הגוף, שמאכלי שב"ק ויו"ט הם מזון לגוף, **כי קדוש היום לאדונינו** רומז על מזון הנפש, אלוקות, דמאכלי שבת ויו"ט הם מזון לנפש, ורמוזים בו שני הבחינות של מזון - גופני ורוחני²³.

- מ -

²³ ועפ"י יבואר ג"כ כפל הלשון בפסוק (תהלים פ"א) שהבאנו בריש הדרוש, **כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב, חק לישראל הוא** וכו', והכוונה, **כי חק לישראל הוא** - חק לישראל דמזונא פי' מזון גשמי, משפט לאלקי יעקב - מזון הנפש. דבמאכלים של יום טוב הם מזון לגוף ומזון לנפש.

וסמך גדול לדברינו יש להביא ממה שכתב המרדכי ז"ל בפ"א דמסכת ראש השנה (אות תשי"ח), וזה לשונו: מהו להתענות בראש השנה, והישב בראש השנה אסור להתענות בין מדברי תורה, בין מדברי קבלה, בין מברייתא, בין מתלמודא. מדברי תורה מניין לפי שהוא כלול עם שאר המועדות וכתוב ביה מקרא קודש, ודרשינן בסיפרא וספרי **קדשוהו במאכל ובמשתה** ובכסות נקיה, וכן פירש"י פרשת אמור אל הכהנים ומקרא קודש דיום כיפור בכסות נקיה ובתפלה **ושל שאר ימים טובים במאכל ובמשתה** ובכסות נקיה ובתפילה. ועוד דראש השנה איקרי חג ככל המועדים דכתיב בכסה ליום חגינו, ואמרינן איזה חג שהחודש מתכסה בו הוא אומר זה ראש השנה. ועוד במ"א קרי ליה חג וכתוב **ושמחת בחגך** וא"ר יוחנן הוקשו כל המועדות זה לזה, הא למדת ששנה לשאר יום טוב. מדברי קבלה מניין, שכן כתוב בעזרא ויאמר להם לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדונינו, ענין זה בראש השנה כתיב דכתיב בחודש השביעי באחד לחודש, ותלי טעמא בקדושת היום, ושונה ומשלש ולא בשמחת בנין ב"ה, ועוד שחנוכת הבית עשו כבר באדר בשנת שית למלכות דריוש, ומשמע נמי דהכי קאמר **לכו אכלו משמנים שתו ממתקים חובה קאמר ולא רשות**, דומיא דאל תעצבו ואל תבכו דתלי טעמא נמי בקדושת היום דכתיב כי חדות ה' היא מעוזכם, אלמא מיחה בידם, ה"ה אכילה ושתיה חובה קאמר להו ואסור להן להתענות. מן הברייתא מנין וכו' ומן התלמיד מניין דהכי תני בירושלמי וכו' אבל ישראל אינם כן לובשים לבנים ומתעטפים לבנים ומגלחין זקנם ואוכלין ושותין ושמחים ויודעים בהקב"ה שיעשה להם נס, הרי מן התלמוד שאסור להתענות בראש השנה, ועוד מב' טעמים אסור להתענות, חדא שלא נקראו יי ימי תענית אלא יי ימי תשובה, והואיל ולא נקרא צום למה יש לנו לצום, ועוד דלפיכך תקנו חכמים להתענות ד' ימים לפני ראש השנה כנגד ד' ימים שמראש השנה ליום הכיפורים שאוכלים בהם, ואלו הן שני ימים של ראש השנה ושבת בינתים וערב יום כיפור, עכ"ל.

נה **דברי לר"ה שחל בשבת ושבת ר"ח תורה**

עכ"פ רואים אנו מדברי המרדכי דאדרבה משום שהוא יום קדוש לאדונינו, הוא טעמא רבה שצריכים לאכול ולשתות ביום טוב, ולדרכינו הטעם בזה, משום דהיום הוא קדוש לאדונינו ע"כ לא יזיק לו מה שהוא אוכל רק אדרבה ישפיע עליו לטובה, **כי חדות ה' היא מעוזכם.**

- מא -

ועל דרך הנ"ל יש לבאר עוד מאמר הנ"ל שאומרים בתפילה לשבת ויום טוב, **כאמור לדוד ברכו נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו**, דהנה ידוע שכל היסורים שסובלים הכל מהקליפות שנולדו ע"י תאוות עוה"ז, כמובא בספר אור הגנוז לצדיקים פ' מצורע מהבעש"ט ז"ל, וזת"ד: וכן לא ישגיח כלל על תאוות גופו שהוא צרעת משכא דחויא כו', פירוש, משל למה הדבר דומה, למצורע שנדמה לו, שעל ידי החיכוך יהנה יותר, ובאמת על ידי החיכוך מצטרע יותר, כן האדם הסובר שעל ידי תאוה גשמית יהיה לו בריאות וחיזוק הגוף, אך באמת על ידי זה מאבד גם את הגוף, שעל ידי שנפרד מהדביקות באין עליו יסורים. דלא נברא הגוף כי אם שימשך לדביקות אחר הנשמה, לעשות מחומר צורה, לא שימשך הנשמה אחר תאוות הגוף. וזהו שאמרו בזהר הקדוש (בתיקוני הזוהר תיקון כ"א) צרעת משכא דחויא, פירוש תאוות הגשמיות הבאים ונמשכים על ידי הנחש, הוא כמו צרעת, שעל ידי תאוות גשמיות שנפרד מדביקות השם יתברך מתגשם יותר, ובא לידי עונשים, עכת"ד.

אמנם באכילה דקדושה, כמו סעודת שבת ויום טוב, או סעודת מצוה, הבאנו כבר למעלה דאין להסטרטא אחרא אחיזה ושליטה בזה.

- מב -

ולכן אומרים בתפלת שחרית לשבת ויום טוב, **כאמור לדוד ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו**, פ"י כיון דהאכילה היא מקודשת בשבת ויו"ט ואין אחיזה בה לההיצונים כלל, ע"כ שפיר **ברכי נפשי את ה'**, שאינו צריך לחשוש שיבואו עליו יסורים ח"ו, רק יכול לברך את ה',

והטעם בזה, כי ביום שבת קודש ויום טוב וכל קרבי את שם קדשו, מתקדשים ומתעלים כל הקרבים, כיון שמאכלי שב"ק ויו"ט הם מקודשים, ע"כ כל קרבי הם קדושים, ושפיר יכול לברך את ה' כנ"ל.

- מג -

ועל דרך זה יתבאר שפיר הכתוב שהביא ר' אבהו, כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב, ודקדקנו מהו השייכות בין רישא דקרא, כי חק לישראל הוא, חק לישנא דמזונא, עם סיפא דקרא, משפט לאלקי יעקב. אך להנ"ל יובן, דלפי דברי ספר אור הגנוז בשם הבעש"ט הק' ז"ל דכל השפעות גשמיות תלויים בזה אם שהאדם משוקע בתאוות גשמיות, נמצא דאם נזהר באכילתו שתהא כראוי, נגזר עליו גזירות טובות וכל השפעות טובות עוה"ז.

וזהו כוונת הכתוב, כי חק לישראל הוא, חק לישנא דמזוני, זהו המשפט לאלקי יעקב, כי המשפט שדנים את האדם בראש השנה תלוי בזה איך יתנהג עם המזונות שלו, איך יהי אכילתו, אם יהי באופן הראוי או להיפך ח"ו. ומובן שפיר הקשר בין רישא דקרא לסיפא דקרא.

- מד -

ועל פי זה יובן המאמר שאמר שם לפני זה, כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד ראש השנה. והכוונה בזה, דהנה אמרו רז"ל (במשנה שלהי מסכת קידושין, דף פ"ב ע"א) רבי שמעון בן אלעזר אומר, ראית מימך חיה ועוף שיש להם אומנות והן מתפרנסין שלא בצער, והלא לא נבראו אלא לשמשני ואני נבראתי לשמש את קוני אינו דין שאתפרנס שלא בצער, אלא שהורעתי מעשי וקפחתי את פרנסתי.

וכתב בספר פנים יפות הכוונה במאמר זה, דבמאכלים שאוכל האדם טמונים ניצוצות הקדושים שמחכים לתיקון

שיתקנס האדם על ידי מאכלו שיאכל כראוי ולשם שמים³², ואם אין האדם מכוון כראוי בעת אכילתו, אז הניצוצות בורחות ממנו וע"כ קשה לו הפרנסה. וזהו הורעתי מעשי וקפחתי את פרנסתי, ע"כ.

ועל פי מובן שפיר המאמר **כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה**, דאם האדם מתנהג כראוי בראש השנה אז הניצוצות הקדושים שטמונים בתוך המזונות ובתוך המאכלים שחשקה נפשם להתעלות וליתקן ע"י שיאכלם אדם כשר כראוי, בוכים ומתחננים להשי"ת שיתן לאדם כשר הזה כל מזונותיו, ובתוכם יהיו גם נשמותיהם, כדי שיעלה אותם למקור שורשם ולא יצטרכו לבוא עוד בגלגול. וע"כ **מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה**, שאז דנים את האדם בכלל אם הוא ראוי לשנה טובה ומתוקה, ע"כ קוצבים לו אז גם מזונותיו, כי הנשמות הטמונים בתוך המאכלים מעתירים בעדו שהוא יזכה להמזונות אשר הם טמונים בהם.

ושפיר מובן מדוע דייקא בראש השנה קוצבים בשמים סכום מזונותיו של האדם, דהנה אז הוא הזמן שהקב"ה דן את החיים ואת המתים, וכמו שאמרו רז"ל דבראש השנה ספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו, והכוונה במ"ש **ספרי מתים י"ל**, דהנשמות שעדיין לא באו אל תיקונם הראוי קרויים מתי"ם בספה"ק, והיות ובר"ה דן הקב"ה כל באי עולם, היינו בין אותם שמתו כבר ובין אותם שעדיין בחיים, ע"כ מתחננים הנשמות שהם בתוך המאכלים שרוצים להזדמן אצל אדם כשר, וע"כ קצובים מזונותיו של אדם בראש השנה, ודו"ק.

- מה -

³² וידוע מאמר הבעל שם טוב הקדוש זי"ע על פסוק (תהלים ק"ז, ה') רעבים גם צמאים נפשם בהם תתעטף, דהטעם מדוע האדם הוא לפעמים **רעבים גם צמאים**, מחמת כי **נפשם**, פ"י הנפשות שהם הניצוצות הקי הטמונות בתוך המאכלים, **בהם תתעטף**, הם עטופים בתוך המאכלים, והם הם שמתחננים אל האדם שיאכל את המאכל ההוא ויתקן אותם כראוי, ע"כ.

ועל זה הביא ר' אבהו הפסוק **כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב**, חק לישראל דמזונא, דהמזונות הוא משפט לא' **יעקב**, שדנין את האדם בראש השנה כמה מזונות יהיו לו במשך השנה, וכל זה תלוי איך מתנהג האדם בחק לישראל דמזונא, וכנ"ל.

- מו -

ועל דרך אחר יש לפרש מה שאומרים **כאמור לדוד ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו**, עפימ"ש בספה"ק יערות דבש (חלק א' דרוש א') וזה לשון קדשו: בברכת השנים יש לאדם להתפלל על מזונותיו וכו', והרב החסיד איש האלקים מהרמ"ק ז"ל החמיר שלא לתקן צרכי אכילה טרם התפלל על מזונותו, ולכך ראוי בתפלת שחרית עכ"פ לשום לב להתפלל אל ה' שיטריף לו לחם חוקו בהיתר ולא באיסור, כי אם יש נדנדוד איסור במזון, מטמא כל גופו ואין מזון לנשמה וכו', ולכן יתפלל מאוד בכוונה שיהיה המזון מסטרא דדכיא טהרה, ולא ח"ו מסטרא דמסאבא, כי אם יש איסור ח"ו במאכל וכו' אז רוח הקדושה שיש בתוך המאכל מסתלק, ורוח מסאבא דאית ב"י מתדבק בנפש וסורו רע בעו"ה, ועל ידי כן לרוב אחר מאכל ומשתה בא אדם לידי חטא, כי אינו נזהר בקדושת אכילה ומודבק בנפשו סטרא מסאבא וכו' **ומתדבקים בו נשמות רשעים ונעשה רשע ר"ל**, כמו שכתב האריז"ל **על יוחנן כהן גדול שנעשה צדוקי לסוף פ' שנים** וכו', וכן קרה לפעמים באיש אשר הלך למישרים, ובזקנותו יוצא לתרבות רעה רחמנא ליצלן, **והוא שנדבק בו באכלו נשמת אדם רשע שהי' במאכל ההוא**, ולכן תסמר שערות ראש איש הירא וחרד לדבר ה' בהגישו לאכול לחם, לבל ילכד בזו במצודה רעה ח"ו אשר יאבד עולמו בזה ובבא, ושלמה המלך צווח כי תשב ללחום את מושל בין תבין את אשר לפניך, ומה יעשה איש וינצל מזה, הוא בהתפללו לדי' על מזונו שיהי' מסטרא דדכיא, עכלה"ק של היערות דבש.

נמצא מדבריו הקדושים דהנשמה הטמונה בתוך המאכל שהאדם אוכל יכולה להשפיע על האדם הן לטיב והן לביש

ח"ו, דאם הנשמה הוא נשמת צדיק משפיע על האדם לטוב, ואם הוא נשמת רשע ח"ו אז משפיע עליו לרע ח"ו.

וכעין זה כתב בספה"ק מאור ושמש (פרשת תבוא, ד"ה או יאמר והיה כי תבוא אל הארץ וגו', ובאת אל הכהן וגו'), וזה לשונו:

"ואולם באם יארע לאדם ניצוץ קדוש אשר נתקלקל הרבה, הגם כי הוא ממקום גבוה, אז באם האדם ההוא אינו אוכל המאכל אשר נתגלגל בו בקדושה ובטהרה, רק נמשך אחר תאותו, אז לא די שאין יכולת בידו להעלותו, אכן גם כן יש מקום שיתקלקל האדם ההוא, ויפול בשחיתות קלקול הניצוץ ההוא, כי יחטא ואשם באותו החטא אשר נתקלקל הניצוץ הזה. ושמעתי מהרב הקדוש האלקי האב"ד דק"ק נשח"ז צוק"ל, כי מפני זה יארע לבעלי תשובה שחוזרים לקלקולן אחר כך, מפני שאין נזהרין באכילתם לאכול בקדושה, ועל ידי כן הניצוצים המגולגלים בהמאכלים ההם, מושכים אותם אחורנית".

"וכן אירע לאבותינו, כי בבואם לארץ מלאה כל טוב, ונמשכו אחר התענוג הגופני, אז חזרו לסורן להיות עובדי עבודה זרה, לסיבת אשר נתקלקלו מהניצוצות, וזה מטעמי מצות הבאת ביכורים אל הכהן, כי האדם היורד לתוך שדהו ורואה תאנה שביכרה, מורה כי ישנו ניצוץ קדוש מגולגל בתוך התאנה ההיא, אשר לו משפט הבכורה, להעלותו קודם. והנה כל אדם שיחזיק את עצמו אשר עוד איננו שלם בתכלית השלימות, ומהראוי להיות ירא לנפשו ליגע בפרי ההיא, כי באולי לא יהיה ביכולתו להעלות הניצוץ ההוא, ואפשר שיפסיד גם מה שבידו, על כן מן ההכרח היה שילך אל הכהן אשר יהיה בימים ההם, שהוא גדול מאחיו בחכמה, ועובד את בוראו עבודה תמה, והוא יניפנו לפני ה', ויעלה הניצוצות ההם, ועל ידי בואם לפני הכהנים והלויים, ויתן להם חלקם בתרומות ובמעשרות, ויראה גודל זריזותם בעבודתם ותוקף קדושתם, ואכילתם לפני ה' בקדושה, אז יכנע לבבו לשוב בתשובה שלימה, לבל יתמשך אחר חמדת תענוגות תבל, ואל ישיח לבבו בנועם הבלי הזמן, ועל ידי זה

יהיה יכולת בידו להעלות ניצוצין המגולגלים בפירות, אשר ישאירו בביתו ויאכלם אחר כך גם כן בקדושה", עיין שם עוד.

- מז -

וזהו **כאמור לדוד ברכי נפשי את ה'**, דדוד המלך ע"ה אמר שמברך את ה' על זה שהוא **נפשי** ולא **נפש** אחרת ח"ו של איזה רשע, והטעם בזה כי **וכל קרבי את שם קדשו**, שקרבי נתקדשו ונטהרו באכילה כראוי, והעליתי כל הניצוצות שהיו בתוך המאכל שאכלתי, ע"כ דייקא ברכי **נפשי** את ה', שהוא נפשי ולא נפשו של איזה רשע ח"ו, ודו"ק.

יעזור השי"ת שיתקיים בנו הכתוב ברכי נפשי את ה' ע"י שיהי וכל קרבי את שם קדשו, שנאכל בקדושה ובטהרה, שבה גורמים שמחה בעולמות עליונים ותחתונים, ונזכה לקיום היעוד יבא כל בשר להשתחות לפני ה', בעגלא ובזמן קריב בביאת גוא"צ בב"א.

